

100 LAT SŁUŻB SANITARNYCH W POLSCE

**Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Tomaszowie Mazowieckim**

**Informacja o stanie bezpieczeństwa sanitarnego
powiatu tomaszowskiego w roku 2018**

Tomaszów Mazowiecki, luty 2019 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Sekcja Nadzoru Epidemiologii	4
1. <i>Wprowadzenie</i>	4
2. <i>Stan sanitarny zakładów opieki zdrowotnej</i>	4
3. <i>Analiza zachorowań na choroby zakaźne</i>	5
4. <i>Wykonanie szczepień ochronnych</i>	7
II. Higiena Komunalna	8
1. <i>Wprowadzenie</i>	8
2. <i>Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej</i>	8
3. <i>Nadzorowane obiekty użyteczności publicznej</i>	10
4. <i>Stan sanitarny basenów i miejsca wykorzystywanego do kąpieli</i>	10
5. <i>Jakość wody do spożycia na terenie powiatu tomaszowskiego</i>	12
6. <i>Podsumowanie</i>	13
III. Higiena Pracy	16
1. <i>Wprowadzenie</i>	16
2. <i>Zagrożenia w środowisku pracy</i>	17
3. <i>Choroby zawodowe</i>	18
4. <i>Podsumowanie</i>	18
IV. Higiena Dzieci i Młodzieży	19
1. <i>Żłobki</i>	19
2. <i>Przedszkola</i>	20
3. <i>Szkoły</i>	21
4. <i>Placówki wypoczynku letniego i zimowego</i>	23
5. <i>Podsumowanie</i>	24
V. Higiena Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku	24
1. <i>Wprowadzenie</i>	24
2. <i>Jakość zdrowotna środków spożywczych</i>	25
3. <i>Ocena sposobu żywienia</i>	26
4. <i>Terminowość realizacji zaplanowanych zadań</i>	27
5. <i>Dodatkowe zadania</i>	27
6. <i>Współpraca z Inspekcjami</i>	31
7. <i>Współpraca z Sekcjami PSSE w Tomaszowie Maz.</i>	32
8. <i>Interwencje</i>	33
9. <i>Podsumowanie</i>	34
VI. Oświata i Promocja Zdrowia	35
1. <i>Wprowadzenie</i>	35
2. <i>Programy edukacyjne</i>	36
3. <i>Działania akcyjne</i>	43
4. <i>Bezpieczeństwo i profilaktyka podczas zimowego i letniego wypoczynku</i>	48
5. <i>Współpraca z mediami i instytucjami</i>	49
VII. Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny	50
VIII. Zakończenie	50

Wstęp

Do zadań Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim w 2018 r. należała realizacja zadań z zakresu zdrowia publicznego, mająca na celu ochronę zdrowia mieszkańców powiatu tomaszowskiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwych lub uciążliwych czynników środowiskowych, zapobiegania chorób, w tym chorób zakaźnych, zawodowych i innych chorób cywilizacyjnych, wprowadzaniu do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, a także na kształtowaniu odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych. Cele te były realizowane, między innymi, poprzez inicjowanie działań promujących zdrowie, a także działań mających za zadanie identyfikację zagrożeń bezpieczeństwa zdrowotnego, przy jednoczesnym przeciwdziałaniu powstawania tych zagrożeń. Dla kształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych organizowano, koordynowano i nadzorowano działalność oświatowo-zdrowotną oraz sprawowano nadzór nad warunkami: higieny środowiska, zwłaszcza wody do spożycia, higieny pracy w zakładach pracy, higieny nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, a także warunkami higieniczno - sanitarnymi w miejscach udzielania świadczeń zdrowotnych. W dziedzinie bieżącego i zapobiegawczego nadzoru sanitarnego kontrolowano przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w nadzorowanych obiektach. W celu uzyskania jak najlepszych wyników pracy inspekcji sanitarnej, systematycznie doskonalono metody nadzoru i kontroli w systemie zarządzania jakością.

I. Sekcja Nadzoru Epidemiologii

1. Wprowadzenie

W 2018 r. Sekcja Nadzoru Epidemiologii nadzorowała **172** obiekty na terenie powiatu tomaszowskiego, w których przeprowadzono **183** kontrole. Nie wydawano postanowień. Mandatów karnych nie nakładano. Ponadto wydano **6** upomnień oraz **1** tytuł wykonawczy rodzicom uchylającym się od wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci.

2. Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

Nadzorowi podlegały placówki lecznictwa zamkniętego, otwartego oraz prywatne gabinety lekarskie. W 2018 r. skontrolowano wszystkie zaplanowane obiekty. W ramach lecznictwa zamkniętego usługi medyczne świadczyły: Centrum Kardiologii Scanmed w Tomaszowie Maz., ul. Jana Pawła II 35, Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej NU-MED. Sp. z o.o. w Tomaszowie Maz., ul. Jana Pawła II 35, których stan sanitarno-techniczny oceniono jako bardzo dobry oraz zakład opiekuńczo-leczniczy NZOZ „Zacisze” w Łaznowskiej Woli, ul. Południowa 29, którego stan techniczny systematycznie poprawia się. Placówki lecznictwa otwartego, to w 97% niepubliczne podmioty lecznicze. Ich stan sanitarno-techniczny oceniono jako dobry.

Wszystkie gabinety indywidualnych praktyk lekarskich spełniały wymagania, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą, określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26.06.2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. z 2012 r., poz. 739). Stan sanitarny i porządkowy tych placówek nie budził zastrzeżeń.

Wszystkie placówki świadczące usługi medyczne zaopatrzone były w wodę z wodociągów sieciowych odpowiadającą normom sanitarnym.

Dezynfekcję prowadzono prawidłowo, środkami wpisanymi do Rejestru Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Procesy sterylizacji wykonywano wyłącznie w autoklawach, które kontrolowane były, zgodnie z wymaganiami, wskaźnikami biologicznymi i chemicznymi.

Gospodarka odpadami prowadzona była prawidłowo. Zaopatrzenie w sprzęt jednorazowego użytku, środki dezynfekcyjne i środki czystości było wystarczające.

3. Analiza zachorowań na choroby zakaźne

W 2018 r., na terenie powiatu tomaszowskiego, zarejestrowano ogółem **2081** przypadków chorób zakaźnych i zakażeń. W porównaniu do 2017 r. (zarejestrowano wówczas 2023 przypadków), nastąpił wzrost o 58 zachorowań, co, między innymi, było spowodowane wzrostem zachorowań na:

- grypę sezonową – 1068 przypadków (w 2017r. - 936),
- boreliozę – 35 przypadków (w 2017 r. – 28),
- wirusowe zapalenie wątroby – 18 przypadków (w 2017 r. – 11),
- różę – 18 przypadków (w 2017 r. – 7),
- wirusowe zapalenie opon mózgowych – 8 przypadków (w 2017 r. – 0),
- gruźlicę – 19 przypadków (w 2017 r. – 13),
- świnkę – 7 przypadków (w 2017 r. – 6),

przy jednoczesnym spadku zachorowań między innymi:

- na salmonellozę – 40 przypadków (w 2017 r. – 47),
- płonicę - 34 przypadki (w 2017 r. – 45),
- ospę wietrzną - 473 przypadki (w 2017 r. – 508),
- zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy – 49 przypadków (w 2017 r. – 98).

Na stałym poziomie utrzymują się zachorowania na krztusiec - 9 przypadków.

Zarejestrowano 1 przypadek tężca u osoby dorosłej, 1 przypadek encefalopatii gąbczastej - choroba Creutzfelda-Jakoba oraz 1 przypadek toksoplazmozy wrodzonej.

W tabeli 1. przedstawiono zestawienie liczby zachorowań na wybrane choroby zakaźne rejestrowane przez PSSE w Tomaszowie Mazowieckim na przestrzeni ostatnich 6. lat

Tabela 1. Wybrane choroby zakaźne w latach 2013 - 2018.

Jednostka chorobowa	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pokąsania przez zwierzęta/osoby szczepione	229/12	232/18	191/15	198/18	219/32	189/23
Zatrucia Salmonellą	30	52	55	64	47	40
WZW A (pokarmowe)	-	-	-	-	1	0
WZW B	7	7	12	10	4	7
WZW C	8	9	10	7	6	11

WZW B + C	-	-	-	-	-	-
Dur brzuszny i czerwotka	-	-	-	-	-	-
Krztusiec	4	6	73	55	9	9
Płonica	43	40	146	106	45	34
Róża	27	13	12	12	7	18
Zapalenie opon mózgowych wirusowe	11	9	3	4	-	8
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych	2	3	-	3	-	-
Ospa wietrzna	485	762	847	745	508	473
Różyczka	8	22	2	2	1	2
Odra	-	-	-	-	-	-
Świnka	5	9	13	9	6	7
Borelioza	8	10	11	17	28	35
Gruźlica	20	17	16	17	13	19

Tak jak w latach ubiegłych, nie rejestrowano zachorowań na czerwonkę, dur brzuszny i odrę.

PSSE w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi rejestr nosicieli pałeczek duru brzusznego i durów rzekomych. Na terenie powiatu tomaszowskiego jest ich obecnie 4.

Nie odnotowano ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego, zachorowań na czerwonkę i nosicieli czerwonki.

W 2018 r. na terenie powiatu tomaszowskiego nie zanotowano zachorowań na odrę. Na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Tomaszowie Mazowieckim przekazywano informacje o sytuacji epidemiologicznej dotyczącej zachorowań na odrę na terenie Polski.

W celu poprawy sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych należy:

1. Uczyć podstawowych zasad higieny w zakresie profilaktyki schorzeń szerzących się drogą pokarmową i kropelkową poprzez oświatę zdrowotną.
2. Dążyć do zapewnienia dobrej i efektywnej sterylizacji sprzętu medycznego, zabezpieczenia dostatecznej ilości środków dezynfekcyjnych i myjących.
3. Kontynuować szczepienia ochronne wśród dzieci, polecać szczepienia zalecane dzieciom i dorosłym.

4. Wykonanie szczepień ochronnych

Wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych, finansowanych przez Ministerstwo Zdrowia, było na poziomie zadowalającym. Podległe do szczepień dzieci do 2. roku życia zaszczepiono szczepionką DTP + Hib + IPV w 90,7%. Dzieci w 6. roku życia zaszczepiono szczepionką DTPa + IPV w 81,3%. Dzieci w 10. roku życia zaszczepiono szczepionką DTP + Hib + IPV w 98,1%, szczepionką przeciwko odrze, śwince i różyczce w 89,1%. W 89,9% zaszczepiono dziewczynki podległe do szczepień przeciw różyczce. Dzieci w 14. roku życia zaszczepiono szczepionką przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi w 92,5%, a w 19 roku życia - szczepionką przeciw błonicy i tężcowi w 90,8%. Dzieci, u których nie wykonano szczepień obowiązkowych, to dzieci z przeciwwskazaniami zdrowotnymi lub dzieci, które wraz z rodzicami wyemigrowały z kraju. W związku ze szczepieniem osób szczególnie narażonych na zakażenie z przesłankami klinicznymi zaszczepiono 541 dzieci szczepionką 5 w 1 tj. przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i haemophilus typu B.

W ramach szczepień zalecanych zaszczepiono 407 dzieci szczepionką przeciw Streptococcus pneumoniae, 98 dzieci - szczepionką przeciwko ospie wietrznej, 126 osób przeciwko kleszczowemu zapaleniu mózgu, 337 dzieci przeciwko rotawirusom oraz 2339 osoby przeciwko grypie.

Niepokój budzą nasilające się ruchy antyszczepionkowe. W związku z powyższym, konieczne jest zintensyfikowanie działań polegających na promowaniu szczepień ochronnych oraz podkreślanie ich roli w zapobieganiu chorobom i ratowaniu życia ludzkiego. Pracownicy PSSE przeprowadzają rozmowy z rodzicami uchylającymi się od szczepienia swych dzieci informując o zagrożeniach wynikających z takiego postępowania oraz o możliwości wykonania szczepień szczepionkami skojarzonymi zalecanymi przez Ministerstwo Zdrowia. W 2018 r. przeprowadzono 7 takich rozmów, które w 2 przypadkach odniosły pozytywny skutek. Do 6 osób wysłano upomnienia. Informowano także rodziców o stronie internetowej uruchomionej przez NIZP-PZH, na której można uzyskać rzetelne informacje na temat szczepień ochronnych. W przypadku uporczywego uchylania się od obowiązku szczepień, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wystawia tytuł wykonawczy, jeśli to nie skutkuje, kieruje do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wnioski o nałożenie grzywny w celu przymuszenia do wykonania szczepień ochronnych (w 2018 r. wystawiono jeden taki wniosek). Do akcji propagującej szczepienia ochronne powinny włączyć się również organizacje pozarządowe, samorząd terytorialny oraz podmioty lecznicze. Powiatowa Stacja Sanitarno-

Epidemiologiczna w Tomaszowie Mazowieckim od lat bierze udział w organizowanym, co roku, Europejskim Tygodniu Szczepień oraz w projekcie „Zaszczep w sobie chęć szczepienia” poprzez organizowanie w swojej siedzibie punktu informacyjnego, w którym pracownicy Sekcji Nadzoru Epidemiologii udzielają informacji na temat szczepień obowiązkowych i zalecanych. Ponadto pracownicy tutejszej Stacji organizują wystawki, uczestniczą w audycjach radiowych oraz zachęcają do szczepień na łamach lokalnej prasy. W 2018 r. w ramach promocji szczepień ochronnych utworzono w wybranych przychodniach punkty informacyjno – konsultacyjne, w których udzielano informacji dotyczących szczepień, rozdawano materiały edukacyjne oraz przeprowadzano rozmowy z rodzicami. Na stronie internetowej PSSE w Tomaszowie Mazowieckim można również uzyskać informacje na temat szczepień ochronnych.

W ramach akcji „Wiosna bez pneumokoków” w okresie od 20.03.2018 r. do 29.06.2018 r. w punktach szczepień powiatu tomaszowskiego przeprowadzono szczepienia dzieci przeciwko pneumokokom w celu ochrony przed zapaleniem płuc oraz ostrym zapaleniem ucha środkowego.

II. Higiena Komunalna

1. Wprowadzenie

W 2018 r., na terenie powiatu tomaszowskiego, nadzorem sanitarnym objęto ogółem w mieście i na wsiach **490** obiektów, w tym 414 obiekty użyteczności publicznej (pozostałe obiekty to urządzenia do zaopatrzenia w wodę oraz podmioty wykonujące działalność leczniczą). Przeprowadzono **812** kontroli. Nałożono 1 mandat karny na sumę **200 zł**.

2. Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej

Liczbę obiektów nadzorowanych w latach 2013 - 2018 i odsetek obiektów ze złym stanem sanitarnym przedstawia Tabela 1. Liczbę i wysokość nałożonych mandatów w latach 2013 – 2018 przedstawia Tabela 2.

Tabela 1. Zły stan sanitarny w nadzorowanych obiektach (w %) w latach 2013– 2018

Lata	Liczba obiektów	Zły stan sanitarny (%)
2013	450	0,0
2014	466	0,2
2015	454	0,4
2016	473	0,4

2017	476	0,6
2018	490	0,2

Na spadek liczby obiektów ze złym stanem sanitarnym, a tym samym obniżenie się liczby nałożonych mandatów karnych w kolejnych latach, na pewno miał wpływ obowiązek powiadamiania podmiotów gospodarczych o planowanej kontroli w obiekcie.

Tabela 2. Ilość i kwota nałożonych mandatów za zły stan sanitarny w latach 2013 – 2018

Lata	Ilość mandatów	Kwota (zł)
2013	0	0
2014	1	100
2015	2	200
2016	2	300
2017	3	300
2018	1	200

W 2018 r. za zły stan sanitarny nałożono mandat karny w wysokości 200 zł. w zakładzie fryzjerskim w Tomaszowie Mazowieckim.

Na koniec 2018 r. wykazano 3 obiekty użyteczności publicznej, **złe** pod względem **technicznym**.

Jest to :

- Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Tomaszowie Maz. ul. Jana Pawła II 64/66 (decyzja wydana w 2015 r. na doprowadzenie instalacji wentylacyjnej do stanu sanitarnego odpowiadającego wymaganiom higienicznym i zdrowotnym, termin wykonania 30.06.2017 r., decyzja przedłużająca z dnia 11.04.2017 r. termin wykonania 31.12.2018 r.),
- Dzielnicowy Ośrodek Kultury ul. Gminna 37/39 w Tomaszowie Maz. (decyzja z dnia 10.07.2017 r. dot. doprowadzenia do odpowiedniego stanu sanitarno – technicznego ściany sali widowiskowej, zaplecza sali widowiskowej, pracowni edukacyjnej, pracowni ceramiki, pomieszczenia przy wyjściu od strony parkingu oraz administracji, podłogi sali widowiskowej, pracowni ceramiki, studia i administracji, wyposażenia w instalację wentylacyjną pracownię edukacyjną, pracownię ceramiki, pokój instruktorski i studio, termin wykonania 31.12.2018 r., decyzja przedłużająca z dnia 27.12.2018 r. termin wykonania 31.12.2019 r.).

- Ośrodek Rekreacyjno - Konferencyjny „ Molo” w Smardzewicach ul. Klonowa 16 (decyzja z dnia 09.08.2018 r. dot. doprowadzenia do dobrego stanu sanitarno-technicznego ściany w korytarzach ośrodka, na klatce schodowej łącznika oraz w sali zabaw dla dzieci, termin wykonania 30.06.2019 r.)

3. Nadzorowane obiekty użyteczności publicznej

- zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej,
- hotele, domy wycieczkowe oraz inne obiekty świadczące usługi hotelarskie,
- ustępy publiczne,
- domy pomocy społecznej,
- dom dziennego pobytu,
- dom seniora,
- noclegownia,
- obiekty komunikacji publicznej (dworzec autobusowy, dworzec PKP, stacje kolejowe, środki transportu publicznego, samochody do przewozu chorych oraz do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, samochody do przewozu bielizny),
- tereny rekreacyjne,
- inne obiekty użyteczności publicznej tj. apteki, cmentarze, domy przedpogrzebowe, przechowalnie zwłok, kluby sportowe, kina, ośrodki kultury, pralnie, targowiska, stacje paliw.

4. Stan sanitarny basenów i miejsca zwyczajowo wykorzystywanego do kąpieli

W 2018 r., na terenie powiatu tomaszowskiego, czynne były 3 baseny całoroczne, tj. w Spale w Ośrodku Przygotowań Olimpijskich, przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Tomaszowie Maz. ul. Wiejska 29/31 oraz przy Szkole Podstawowej nr 10 w Tomaszowie Maz. ul. Ostrowskiego 14. Zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach zarządzający pływalnią wykonywał badania jakości wody basenowej, zgodnie z ustalonym harmonogramem oraz przekazywał je systematycznie do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim.

W ocenianym okresie czasu w pływalni przy Szkole Podstawowej nr 10 w Tomaszowie Mazowieckim w 3 badaniach w wodzie wprowadzanej do niecki basenu rekreacyjnego oraz w 2 badaniach w niecce basenu rekreacyjnego stwierdzono zanieczyszczenie mikrobiologiczne

w zakresie og. liczby mikroorganizmów w 36°C po 48 h. Przekroczenia norm wskaźników mikrobiologicznego zanieczyszczenia wody prawdopodobnie było spowodowane dużym obciążeniem niecki basenowej kąpiącymi się. Zarządzający pływalnią po stwierdzeniu zanieczyszczenia mikrobiologicznego doraźnie zwiększył zawartość środka dezynfekcyjnego w wodzie. Powtórne badanie wody spełniało wymagania sanitarne. W zakresie parametrów fizykochemicznych w 9 badaniach wody w basenie sportowym, również w 9 badaniach wody w basenie rekreacyjnym oraz w 5 badaniach wody w brodziku stwierdzono przekroczenie chloroformu. Chloroform jest produktem ubocznym dezynfekcji wody chlorem. Jest on wchłaniany do organizmu przez skórę lub drogą pokarmową, a w organizmie człowieka może powstać kilka przejściowych metabolitów, które mogą negatywnie oddziaływać na zdrowie. Aby zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne osób kąpiących się zarządzający pływalnią przeprowadził działania naprawcze w zakresie doprowadzenia zawartości chloroformu do obowiązujących norm (tj. do istniejących filtrów oszkawkowych wprowadzono dodatkowo węgiel aktywny, który zatrzyma związki organiczne oraz włączono chlorowanie z użyciem dwutlenku chloru).

Na pływalni przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Tomaszowie Maz. ul. Wiejska 29/31 w ocenianym okresie czasu 2 razy w wodzie wprowadzanej do niecki basenowej z systemu cyrkulacji oraz trzy razy w wodzie pobranej z niecki basenowej wystąpiły przekroczenia poziomu chloroformu. Przekroczenia chloroformu wystąpiły sporadycznie, nie spowodowały zagrożenia zdrowotnego dla osób korzystających z pływalni.

Na pływalni Centralnego Ośrodka Sportu w Spale w zakresie parametrów fizykochemicznych oraz parametrów mikrobiologicznych woda wprowadzana do niecki z systemu cyrkulacji oraz woda w niecce basenowej za wyjątkiem przekroczonej liczby bakterii legionella sp. w 1 badaniu w wodzie z systemu cyrkulacji przez cały okres objęty niniejszą oceną spełniała wymagania. Stwierdzone przekroczenie parametru mikrobiologicznego nie stanowiło zagrożenia dla osób, ponieważ w próbce wody pobranej w tym czasie w niecce pływalni norma nie była przekroczona.

Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Tomaszowie Maz. prowadzi nadzór nad jakością wody w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli, w ramach kontroli urzędowej, a także odpowiada za prawidłowy nadzór organizatora nad tym miejscem, w ramach kontroli wewnętrznej. W 2018 r., na terenie powiatu tomaszowskiego, zarejestrowane było 1 takie miejsce, na rzece Pilicy w Tomaszowie Maz., ul. PCK 2/10 A.

Na koniec sezonu woda w tym miejscu została oceniona negatywnie z uwagi na zakwity sinic z powodu których stwierdzono brak przydatności wody do kąpeli.

5. Jakość wody do spożycia na terenie powiatu tomaszowskiego

Powiatowa Stacja Sanitarно- Epidemiologiczna w Tomaszowie Maz. nadzoruje 39 wodociągów: 10 z nich o produkcji poniżej 100 m³/dobę, 27 produkujących wodę w zakresie o d101 do 1000 m³/dobę oraz 2 wodociągi o produkcji od 1001 do 10 000 m³/dobę.

Należy nadmienić, że 3 wodociągi lokalne w Tomaszowie Maz. o produkcji ≤ 100 m³/d, których organem założycielskim jest Starosta Tomaszowski, są pod nadzorem Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. W 2018 r. Sekcja Higieny Środowiska - Higiena Komunalna tylko pobierała do badania próbki wody w tych wodociągach. W powiecie tomaszowskim, woda wykorzystywana do zbiorowego zaopatrzenia ludności, pochodzi z ujęć podziemnych (37 wodociągów), z ujęcia powierzchniowego, z którego zaopatrywany jest wodociąg sieciowy w Tomaszowie Maz. oraz z wody mieszanej (głębiny i powierzchniowej) w miejscowości Rokiciny Kolonia.

W 2018 r., Powiatowa Stacja Sanitarно Epidemiologiczna w Tomaszowie Maz., skontrolowała wszystkie, będące pod nadzorem, 39 wodociągów sieciowych, w tym 6 w mieście i 33 na wsi. Na koniec roku sprawozdawczego, woda we wszystkich wodociągach na terenie miasta i powiatu, spełniała wymagania sanitarne zawarte w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2017 r. poz. 2294).

Ilość decyzji wydanych w ostatnich latach na poprawę jakości wody w wodociągach sieciowych, na terenie powiatu tomaszowskiego, przedstawia Tabela 3.

Tabela 3. Ilość decyzji wydanych na poprawę jakości wody do spożycia w latach 2013-2018

Lata	Ilość wodociągów sieciowych ogółem	Ilość decyzji
2013	43	3
2014	42	1
2015	42	2
2016	41	0
2017	41	0
2018	39	2

W 2018 r. wydano 2 decyzje na poprawę składu jakości wody. W wodociągu lokalnym w Tomaszowie Maz., osiedle ul. Józefowska oraz w wodociągu lokalnym w Tomaszowie Maz., ul. Luboszewska 9 (mieszkania socjalne) stwierdzono ponadnormatywną zawartość bakterii w 22° C po 72 h. Wydano decyzję na doprowadzenie wody do składu odpowiadającego wymaganiom sanitarnym. Decyzje zostały wykonane. Na terenie Tomaszowa Maz., przy ul. Chemików, czynna jest 1 studnia publiczna (awaryjna), w dobrym stanie sanitarnym i technicznym, z dobrą oceną sanitarną wody.

6. Podsumowanie

W ciągu okresu sprawozdawczego 2018 r. wydano ogółem 69 decyzji administracyjnych (Tabela 4).

Tabela 4 Ilość wydanych decyzji administracyjnych w latach 2013 - 2018

Lata	Ilość decyzji
2013	129*
2014	206*
2015	146*
2016	123*
2017	57*
2018	69*

*Z ogólnej liczby 69 decyzji, 2 decyzje dotyczyły poprawy stanu technicznego obiektów (w tym 1 przedłużająca), 57 decyzji dotyczyło pozwoleń na ekshumację, 2 decyzje na doprowadzenie jakości wody do spożycia przez ludzi do odpowiedniego stanu sanitarnego, 1 decyzja na doprowadzenie jakości ciepłej wody użytkowej (Dom Seniora Ujazd) do wymagań zgodnych z rozp. Min. Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r., 3 decyzje dotyczyły zatwierdzenia systemu jakości badań w laboratorium, 4 decyzje płatnicze.

W 2018 roku stan sanitarny nadzorowanych obiektów użyteczności publicznej nie budził większych zastrzeżeń.

Stan sanitarny miejscowości, tras i obiektów turystyczno - wypoczynkowych na terenie powiatu tomaszowskiego, w sezonie letnim 2018 r., również nie budził większych zastrzeżeń. Stwierdzone podczas kontroli uchybienia były na bieżąco usuwane.

Ponadto pracownicy Sekcji Nadzoru Higieny Środowiska - Higieny Komunalnej, kontrolowali stan sanitarny terenu podczas „Dożynek Prezydenckich” w Spale oraz imprezy pod nazwą Festiwal „*A może byśmy tak..... do Tomaszowa*”. Uczestniczyli w organizowaniu bezpiecznego przebiegu 14 imprez masowych (w zakresie spełnienia wymagań higieniczno – sanitarnych). Przeprowadzali wspólne kontrole z administracją budynków mieszkalnych i władzami samorządowymi. Przeprowadzono kontrole czystości parków, osiedli mieszkaniowych, ciągów komunikacyjnych, przystanków autobusowych.

Pracownicy Sekcji HŚHK sprawowali nadzór sanitarny nad przeprowadzaniem ekshumacji - 115 razy. W 2018 r. kontrolowano stan sanitarno-techniczny placów zabaw, w tym piaskownic na terenach osiedli mieszkaniowych oraz terenach rekreacyjnych. Kontynuowano badanie wody w kierunku obecności bakterii z rodzaju Legionella sp. Próbkę wody ciepłej pobrano w następujących obiektach : TCZ w Tomaszowie Maz. ul. J. Pawła II 35, NU-MED – Centrum Diagnostyki Onkologicznej w Tomaszowie Maz.ul.J. Pawła 35, Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Tomaszowie Maz. ul.Niska 14, Dom Pomocy Społecznej w Łaznowskiej Woli, Dom Dziecka w Tomaszowie Maz. ul.Nowowiejska 18, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tomaszowie Maz. ul.Majowa 1/13, Centrum Animacji Społecznej w Tomaszowie Maz. ul.PCK 10, Bursa Samorządu woj.łódzkiego w Tomaszowie Maz., ul.Św.Antoniego 47, Bursa w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Tomaszowie Maz.,ul. Legionów 47, Dom Seniora w Ujeździe ul. Północna 4, Spalskie pokoje gościnne w Spale ul. Wojciechowskiego 15. W 3 obiektach nadzorowanych przez ŁPWIS (Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Tomaszowie Maz., Bursa Samorządu woj.łódzkiego w Tomaszowie Maz., Dom Dziecka w Tomaszowie Maz.) stwierdzono ponadnormatywną liczbę bakterii legionella sp. Postępowanie było prowadzone przez ŁPWIS. W Domu Seniora w Ujeździe (obiekt nadzorowany przez PPIS w Tomaszowie Maz.) w instalacji ciepłej wody stwierdzono wysokie zanieczyszczenie bakteriami legionella sp. Wydana została decyzja administracyjna na doprowadzenie składu wody do obowiązujących wymagań sanitarnych potwierdzona pozytywnymi wynikami badania wody na zawartość bakterii legionella sp. Przeprowadzona kontrola urzędowa wykazała ponownie zanieczyszczenie bakteriami legionella sp. Właściciel przystąpił do działań naprawczych (pismo z dnia 15.12.2018 r.), po ich zakończeniu pobierze próbki do badań, sprawozdania z badań zostaną dostarczone do PPIS do połowy lutego.Wyniki badań próbek pobranych w pozostałych obiektach odpowiadały wymaganiom sanitarnym.

W 2018 r. nadzorowano studnię publiczną w Tomaszowie Maz., ul. Chemików (awaryjna), w dobrym stanie sanitarno-technicznym i dobrą oceną sanitarną wody.

Pracownicy Sekcji Higieny Komunalnej przeprowadzili również kontrole nieplanowane, które wynikały z interwencji mieszkańców naszego powiatu. Dotyczyły one między innymi:

- uciążliwości, których przyczyną było zagrzybenie ścian w mieszkaniu w Tomaszowie Maz., ul. Konstytucji 13 oraz ul. Piłsudskiego 21. Przeprowadzono kontrole sanitarne, wystosowano pisma do właścicieli budynków, którzy zobowiązali się do usunięcia zagrzybenia poprzez przeprowadzenie remontu.
- nieprawidłowości związane z nielegalnym wynajmem pokoi dla pracowników z Ukrainy w prywatnym domu w Tomaszowie Maz., ul. Jaśminowa 15 (brak pojemników na odpady, hałas spowodowany niewłaściwym zachowaniem wynajmujących). Kontrolę przeprowadzono wspólnie ze Strażą Miejską. Nieprawidłowości wokół budynku nie stwierdzono.
- złego stanu sanitarnego toalet w muzeum w Tomaszowie Maz. ul. POW 10, skarga pisemna anonimowa. Przeprowadzono kontrolę obiektu i stwierdzono, że zarzuty zawarte w skardze są nieprawdziwe.
- uciążliwości dla okolicznych mieszkańców w Tomaszowie Maz., spowodowane złym stanem sanitarno-technicznym na terenie firmy Eneris Surowce S.A. w Tomaszowie Maz., ul. Majowa 87/89 (smród, plagi szczerów i owadów oraz hałas powstający w godzinach rannych w czasie uruchamiania samochodów – śmieciarek). Przeprowadzono kontrolę sanitarną i zobowiązano do przestrzegania częstotliwości przeprowadzanych zabiegów dezynfekcji, dezynsekcji i deratyzacji na terenie zakładu.
- nieprawidłowości związane z wynajmem pokoi dla pracowników w Tomaszowie Maz., ul. Stolarska 14. Dotyczyły one złych warunków sanitarnych (duże zagęszczenie łóżek w pokojach, brak wystarczającej liczby toalet oraz brak wymaganej dokumentacji budynku oraz niezgłoszenie pod nadzór PSSE). Przeprowadzono 2 kontrole w czasie których stwierdzono, że zarzuty dot. spraw sanitarnych nie potwierdziły się. Polecono uzupełnić dokumentację dotyczącą budynku. Właściciel zalecenie wykonał, obiekt został zarejestrowany w wykazie nadzorowanych obiektów.
- skargi mieszkańca gm. Czerniewice w sprawie wydobywającego się fetoru ze studzienki przepompowni ścieków oraz garażowania samochodów asenizacyjnych w miejscu

publicznym (plac przed przedszkolem). Przeprowadzono kontrole w czasie której przy studziencie przepompowni nie stwierdzono nieprawidłowości (studzienka ogrodzona, zamknięta, nie wydobywa się fetor). Na placu przed przedszkolem zaparkowany samochód do wywozu ścieków był czysty i nie powodował uciążliwości zapachowych. Wystosowano pismo do Wójta gminy Czerniewice, w którym zobowiązano do zwrócenie uwagi podległym służbom na szczelne zamykanie studzienki oraz rozważenie zmiany miejsca parkowania samochodów asenizacyjnych.

- nieprawidłowości w sprawie nielegalnie prowadzonej placówki dla całodobowej opieki nad osobami starszymi w Nowych Chrustach ul. Wspólna 12/14, gm. Rokiciny. Informacje w tej sprawie przesłał do PPIS w Tomaszowie Maz. Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi po uprzednio przeprowadzonej kontroli stwierdzającej, że placówka ta nie posiada zezwolenia wojewody łódzkiego. Przeprowadzono kontrolę sanitarną stwierdzającą liczne uchybienia sanitarne i techniczne, brak wentylacji w pokojach, brak wydzielonych magazynów pościeli brudnej i oddzielnie czystej oraz pomieszczenia pomocniczego do prania, w pokojach nieprzyjemne zapachy spowodowane niesystematyczną wymianą pościeli oraz brakiem zachowania higieny osobistej mieszkańców. Budynki, w których przebywają osoby starsze nie są połączone ciągiem komunikacyjnym, co stwarza problemy w przemieszczaniu się tych osób. O wynikach kontroli sanitarnej poinformowano Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi, który prowadzi czynności wyjaśniające w tej sprawie.

III. W zakresie Higieny Pracy

1. Wprowadzenie

W 2018 roku pion higieny pracy obejmował nadzorem bieżącym, na terenie powiatu tomaszowskiego, 332 zakłady pracy zatrudniające 10685 osób. Wydano 10 decyzji w sprawie chorób zawodowych, w tym: 5 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej i 5 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Nie było wydawanych decyzji z zakresu nadzoru sanitarnego. W 11 zakładach zostały wydane zalecenia pokontrolne dotyczące braku aktualnych pomiarów czynników szkodliwych.

Zalecenia zostały wykonane. Mandatów karnych nie nakładano.

Pracownicy pionu higieny pracy przeprowadzili **87** kontroli, w **76** zakładach zatrudniających łącznie 3852 pracowników. Kontrole dotyczyły bezpieczeństwa i higieny pracy, w szczególności

dotyczące pomieszczeń pracy, procesów pracy, pomieszczeń i urządzeń higieniczno sanitarnych, badań i pomiarów czynników szkodliwych na stanowiskach pracy, nadzoru nad substancjami chemicznymi, rakotwórczymi, biologicznymi.

W 2018 roku nadzorem objęto 22 % zewidencjonowanych podmiotów.

Stwierdzono następujące nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach:

Brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (11 zakładów).

2. Zagrożenia w środowisku pracy

W 2018 r. szczególny nacisk położono na nadzór nad:

- Warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami,
- Przygotowaniem pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem i zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest.

Nadzór nad środkami zastępczymi.

W 2018 roku do Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Tomaszowie Mazowieckim. Nie wpływały informacje o nowych obiektach zajmujących się wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych.

Podjęto jedynie 1 działanie kontrolne wspólnie z Komendą Policji w Tomaszowie Mazowieckim w lokalach w których w latach ubiegłych prowadzona była sprzedaż. Lokale były zamknięte.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Maz. w ramach prowadzonego nadzoru dotyczącego zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych prowadził 22 postępowania administracyjne, które dotyczyły wprowadzania do obrotu środków zastępczych przez osoby prywatne. Postępowania te zostały wszczęte z urzędu w związku z otrzymanymi materiałami, wyłączonymi z postępowań Prokuratury Rejonowej w Tomaszowie Maz. celem przeprowadzenia postępowań przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim

W związku z prowadzonymi postępowaniami administracyjnymi PPIS w Tomaszowie Mazowieckim wydał 22 postanowienia oraz 23 decyzje administracyjne umarzające postępowanie administracyjne w przedmiocie wprowadzania do obrotu środków zastępczych oraz 22 decyzje o przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu środków zastępczych.

W tym wydano 1 decyzje o przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu produktów zabezpieczonych decyzjami Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim z 2010 roku.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim współpracuje z organami ścigania w zakresie zaistniałych przypadków zatruc u ludzi powodowanych użyciem wprowadzanych do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

W ramach realizacji przeciwdziałania używania środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w kontrolowanych zakładach pracy zostawiano ulotki tematyczne oraz plakaty.

3. Choroby zawodowe

W 2018 r. wpłynęło 6 zgłoszeń podejrzenia chorób zawodowych. Wydano 10 decyzji, w tym 5 o stwierdzeniu choroby zawodowej i 5 o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej. Nie wydano postanowień.

W porównaniu do roku 2017, liczba stwierdzonych chorób zawodowych nie zmniejszyła się .

W 2018 r. stwierdzono następujące choroby zawodowe:

1. nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi – rak płuca – 1 decyzja
2. przewlekła choroba układu ruchu wywołana sposobem wykonywania pracy – przewlekłego zapalenia okołostawowego barku – 1 decyzja
3. niedowład mięśni wewnętrznych krtani z wrzecionowatą niedomykalnością głośni i trwałą dysfonią -1 decyzja
4. borelioza - 2 decyzje

4. Podsumowanie

1. Wydano 5 decyzji o stwierdzeniu chorób zawodowych.
2. Zwiększyła się liczba osób pracujących w warunkach niezgodnych z ogólnymi wymaganiami bezpieczeństwa i higieny pracy (liczba pracowników pracujących w przekroczeniach obecnie 505 osób a w roku ubiegłym 260 osób).
3. W porównaniu do 2017r. zwiększyła się liczba nadzorowanych zakładów i zatrudnionych pracowników.

IV. Higiena Dzieci i Młodzieży

Działalność Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim, w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży w 2018 roku obejmowała sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego dotyczącego:

- stanu sanitarno–higienicznego placówek oświatowo–wychowawczych i opiekuńczych,
- higieny procesu nauczania,
- warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach,
- warunków do utrzymania higieny osobistej w placówkach nauczania i wychowania,
- nadzoru nad warunkami wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.

W 2018 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży objął nadzorem sanitarnym w sumie 71 placówek stałych (według ewidencji), tj. żłobki, przedszkola, małe przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, zespoły szkół, placówki pracy pozaszkolnej oraz 101 (według ewidencji) turnusów wypoczynku.

Żłobki

W 2018 r. na terenie powiatu tomaszowskiego w drugiej połowie roku został uruchomiony jeden żłobek. Zatem na terenie powiatu tomaszowskiego od 2018 r. funkcjonuje 5 żłobków. Są to: Samorządowy Żłobek Nr 1 w Tomaszowie Mazowieckim, Niepubliczny Żłobek „Domisiowo” w Tomaszowie Mazowieckim, Żłobek Raj – Landia w Tomaszowie Mazowieckim, Gminny Żłobek w Rokicinach oraz Żłobek "Promyk" w Będkowie.

Samorządowy Żłobek nr 1 jest żłobkiem publicznym, dla którego organem prowadzącym jest Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki. Poza samorządowym żłobkiem, na terenie powiatu tomaszowskiego funkcjonują jeszcze trzy niepubliczne żłobki, tj. dwa żłobki funkcjonują na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego, jeden w gminie Będków - żłobki te prowadzone są przez osoby fizyczne oraz jeden żłobek funkcjonuje w gminie Rokiciny dla którego powyższa gmina jest organem prowadzącym.

Trzy niepubliczne żłobki oraz Gminny Żłobek w Rokicinach zostały wpisane do rejestru „żłobków i klubów dziecięcych”, prowadzonych przez Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego oraz Wójta Gminy Rokiciny i Wójta Gminy Będków.

Wszystkie żłobki funkcjonują w budynkach murowanych, skanalizowanych, podłączonych do sieci wodociągowej miejski lub gminnej. Budynki, w których funkcjonują żłobki posiadają centralne ogrzewanie (własne lub z sieci ciepłowniczej).

Stan sanitarno- higieniczny w kontrolowanych żłobkach nie budził zastrzeżeń.

Przedszkola

Na terenie powiatu tomaszowskiego w 2018 r. funkcjonowało 19 przedszkoli.

Przedszkola w powiecie tomaszowskim funkcjonują w budynkach murowanych parterowych bądź piętrowych. Budynki przedszkoli są skanalizowane (podłączone do sieci miejskiej bądź gminnej lub posiadają bezodpływowe zbiorniki, tzw. szamba). W przedszkolach jest zapewnione centralne ogrzewane (własne bądź z sieci ciepłowniczej). We wszystkich przedszkolach zapewniona jest bieżąca zimna i ciepła woda.

W budynkach, które zostały wybudowane z przeznaczeniem na przedszkole, każdy oddział przedszkolny posiada własny kompleks pomieszczeń, składający się z sali zajęć wraz z łazienką, schowkiem na materiały edukacyjne i pomoce dydaktyczne lub schowkiem porządkowym oraz schowkiem na leżaki (w zależności od grupy wiekowej).

Salę zajęć dla dzieci w przedszkolach oraz w punktach przedszkolnych wyposażone są m.in. w stoliki, krzesła, półki, regały na przybory plastyczne, książki, zabawki. Na podłogach w salach zajęć znajdują się dywany lub wykładziny dywanowe.

W przedszkolach funkcjonujących na terenie powiatu tomaszowskiego najmłodsze dzieci leżakują. Leżakowanie odbywa się głównie w salach zabaw. Leżaki oraz pościel w przedszkolach są przechowywane w sposób zapewniający bezpieczeństwo zdrowotne. Zauważa się tendencję odchodzenia od możliwości leżakowania dzieci w przedszkolach.

W większości przedszkoli działających na terenie powiatu tomaszowskiego pomieszczenia sanitarne dla dzieci znajdują się przy salach zajęć danej grupy, lecz funkcjonują również takie przedszkola, w których dzieci z kilku oddziałów przedszkolnych korzystają z jednej łazienki. Wyposażenie pomieszczeń sanitarnych w przedszkolach jest dostosowane do wysokości dzieci przedszkolnych.

Powierzchnie podłogowe oraz ściany w sanitariatach przedszkolnych są wykonane z materiałów łatwo zmywalnych, nienasiąkliwych, odpornych na działanie wilgoci.

Szatnie przedszkolne znajdują się głównie w holach budynków przedszkolnych i są w większości wspólne dla wszystkich oddziałów. Szatnie przedszkoli wyposażone są w indywidualne szafki dla dzieci na odzież i obuwie. Miejsca na rzeczy osobiste przedszkolaków mają odpowiednie oznakowania.

Przedszkola będące pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Mazowieckim w większości posiadają własny, ogrodzony teren tuż przy

budynku. Jednak nie wszystkie przedszkola mają teren urządzone w taki sposób, by dzieci mogły na nim spędzać aktywnie czas. Również nie wszystkie przedszkola posiadają własne place zabaw.

We wszystkich przedszkolach funkcjonujących na terenie powiatu tomaszowskiego prowadzone jest żywienie dla dzieci.

W 2018 r. w dwóch przedszkolach zrealizowano decyzje, które Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim wydał w 2017 r. Powyższe decyzje dotyczyły doprowadzenia do należytego stanu sanitarnohigienicznego powierzchni ścian w salach zajęć dla dzieci, sanitariatach dla dzieci, zakupu nowych certyfikowanych mebli dostosowanych do zasad ergonomii oraz doprowadzenia do należytego stanu sanitarnohigienicznego powierzchni ścian w pomieszczeniu przeznaczonym na pralnię.

Szkoły

W 2018 roku na terenie powiatu tomaszowskiego funkcjonowały 42 szkoły różnego typu (szkoły podstawowe, gimnazja, zespoły szkół, w skład których wchodzi przedszkola, szkoły podstawowe, szkoła policealna, bursa).

Szkoły na terenie powiatu tomaszowskiego funkcjonują w budynkach murowanych, skanalizowanych (kanalizacja centralna lub zbiornik bezodpływowy, w 1 placówce własna oczyszczalnia ścieków), podłączonych do wodociągu miejskiego lub gminnego. Żadna ze szkół nie posiada ustępów zewnętrznych. Większość placówek zapewniła uczniom właściwe warunki do utrzymania higieny (sanitariaty wyposażone są w środki czystości i bieżącą zimną i ciepłą wodę), w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w postaci braku środków higienicznych w sanitariatach, podczas kontroli zalecano natychmiastowe uzupełnianie ich – zalecenia wykonywane były natychmiastowo.

Natryski, znajdujące się przy blokach sportowych z reguły nie są w ogóle wykorzystywane przez uczniów danych szkół bezpośrednio po zajęciach wychowania fizycznego. Zdarza się, że z natrysków czasami korzystają uczniowie uczęszczający na sportowe zajęcia pozalekcyjne lub przez osoby z zewnątrz, które wynajmują hale sportowe wraz z zapleczem.

Pomieszczenia z natryskami niejednokrotnie są adaptowane na pomieszczenia magazynowe, porządkowe itp.

W 2018 roku w 5 placówkach stwierdzono niewłaściwy stan sanitarno – higieniczny, tj. w 1 szkole podstawowej, w 4 zespołach (w tym w bursie, przedszkolach i szkołach podstawowych). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- niewłaściwych warunków higienicznosanitarnych powierzchni ścian i sufitów w pokojach mieszkalnych w bursie, w salach lekcyjnych, w sanitariatach uczniowskich, w ciągach komunikacyjnych, w szatni, w sali gimnastycznej,
- niewłaściwych warunków higienicznosanitarnych powierzchni podłogowych w salach lekcyjnych, w salach zajęć dla dzieci przedszkolnych oraz w sanitariatach uczniowskich,
- niewłaściwego stanu sanitarnohigienicznego i technicznego wyposażenia sal zajęć dla dzieci przedszkolnych – dot. stolików i krzesel.

W 2018 r. została wykonana jedna z powyższych decyzji, mianowicie w Bursie Samorządu Województwa Łódzkiego zostały odnowione powierzchnie ścian i sufitów we wszystkich pokojach mieszkalnych w pomieszczeniu z natryskami oraz w ciągu komunikacyjnym.

W minionym roku w powiecie tomaszowskim rozbudowane zostały 4 szkoły o sale dydaktyczne, sale zajęć dla dzieci przedszkolnych oraz o salę gimnastyczną wraz z zapleczem.

W Zespole Szkół w Wiadernie we wrześniu 2018 r. oddany został do użytkowania nowy budynek przedszkola oraz nowe sale lekcyjne. W Szkole Podstawowej w Budziszewicach powstał zeroenergetyczny pasywny budynek dydaktyczny. Powyższy budynek zostanie użytkowany przez uczniów w/w szkoły od m-ca marca 2019 r. W Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Smardzewicach powstały nowe sale lekcyjne, świetlica szkolna oraz pomieszczenia socjalne i magazynowe. Ponadto w Przedszkolu w Twardej należącym do Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Smardzewicach w okresie wakacji 2018 r. przeprowadzony został remont wraz z przebudową węzła sanitarnego. W niepublicznej Szkole Podstawowej w Tomaszowie Mazowieckim została wybudowana nowa sala gimnastyczna wraz z zapleczem sanitarnym oraz pomieszczeniami magazynowymi.

W minionym roku w kilku placówkach oświatowych przeprowadzone zostały prace remontowo-naprawcze, m.in. wyremontowano łazienki dla uczniów, szatnie szkolne, ciągi komunikacyjne, jadalnie, wymieniono ogrodzenie w dwóch placówkach.

Ponadto szkoły pozyskują środki m.in. z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi na modernizację pracowni przyrodniczych.

Infrastruktura do prowadzenia zajęć w-f w szkołach powiatu tomaszowskiego jest nadal niewystarczająca.

W powiecie tomaszowskim nadal funkcjonują placówki, które posiadają jedynie samo boisko bądź tylko salę gimnastyczną/salę zastępczą lub rekreacyjną. Istnieją także placówki, w których wielkość bazy sportowej nie jest adekwatna do wielkości szkoły, a tym samym do ilości oddziałów szkolnych, w związku z czym zajęcia dla części uczniów realizowane są na ciągach komunikacyjnych szkoły. Szkoły nieposiadające odpowiedniej bazy sportowej, zajęcia Wychowania Fizycznego prowadzą na świeżym powietrzu, bądź w halach sportowych/salach gimnastycznych w innych szkołach.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, wszystkie placówki oświatowe zapewniają możliwość pozostawienia uczniom podręczników i przyborów szkolnych. Pomimo zapewnienia uczniom możliwości pozostawiania podręczników i przyborów w szkole, to i tak uczniowie zabierają je do domu ze względu na potrzebę nauki, przygotowania się do zajęć lekcyjnych na kolejny dzień oraz odrabiania zadanych prac domowych. Zatem obciążenie tornistrów uczniów bardzo często przekracza dopuszczalne 10% masy ciała dzieci i młodzieży.

W minionym roku w związku z Ogólnopolską Akcją Ważenia Tornistrów objęto 40 oddziałów w czterech szkołach. W sumie zważono 1642 uczniów oraz 1642 tornistry.

Placówki wypoczynku letniego i zimowego

Na terenie powiatu tomaszowskiego w ubiegłym roku odbył się wypoczynek letni i zimowy w miejscu zamieszkania, w formie wyjazdowej, a także w formie obozów pod namiotami. W 38 skontrolowanych turnusach wypoczynku letniego i zimowego, uczestniczyło 2.198 dzieci i młodzieży. Wszystkie skontrolowane placówki, w których prowadzony był wypoczynek w miejscu zamieszkania (półkolonie) zapewniły uczestnikom ciepły posiłek – obiad.

W skontrolowanych obiektach wypoczynku dzieci i młodzieży nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie higieniczno – sanitarnym. W 4 turnusach odnotowano jedynie, brak dokumentacji zdrowotnej personelu tzw. Wypoczynku dzieci i młodzieży.

Wypoczynek letni i zimowy w 2018 roku na terenie powiatu tomaszowskiego przebiegł bez zastrzeżeń.

W czasie trwania wypoczynku propagowano właściwe zachowania w trosce o bezpieczny wypoczynek dzieci i młodzieży poprzez rozdawnictwo materiałów edukacyjnych - przekazano ulotki dotyczące bezpiecznego wypoczynku letniego, grzybobrania, szkodliwości

palenia tytoniu oraz „stop dopalaczom”. Ponadto przekazywano materiały dotyczące wszawicy, meningokoków, pneumokoków, HIV/AIDS. Z kierownikami wypoczynku prowadzono pogadanki na temat profilaktyki zdrowotnej, przestrzegania zasad higieny, a także bezpiecznych zachowań uczestników wypoczynku.

Podsumowanie

W roku 2018 pracownik Higieny Dzieci i Młodzieży przeprowadził w sumie 85 kontrole w placówkach oświatowych oraz w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży.

Wydano 10 decyzji administracyjnych na poprawę warunków w placówkach nauczania i wychowania oraz 1 decyzję dotyczącą spełnienia wymagań sanitarno – lokalowych dla nowo uruchomionego żłobka.

Warunki do utrzymania higieny osobistej w skontrolowanych placówkach są dobre.

Na terenie powiatu tomaszowskiego istnieją w dalszym ciągu placówki, w których warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego są niewystarczające.

W znacznym stopniu stan sanitarny kontrolowanych placówek ulega poprawie.

W ubiegłym roku, podobnie jak w minionych latach w dalszym ciągu pojawiała się temat wszawicy w placówkach oświatowych.

V. Higiena Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku

1. Wprowadzenie

W roku **2018** pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie powiatu Tomaszów Maz. znajdowały się **1193** zakłady wpisane do rejestru prowadzonego przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszów Maz. Skontrolowano w roku sprawozdawczym **681**, zatwierdzono **75**, przeprowadzono ogółem **1015** kontroli sanitarnych, w tym **178** kontroli interwencyjnych. Na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego oceniono **546** zakładów, wszystkie oceniono jako zgodne z wymaganiami.

Ogółem wydano **77** decyzji administracyjnych, w tym **29** decyzji dotyczących poprawy stanu sanitarno-technicznego obiektów, w tym **1** decyzję unieruchomienia. Nałożono **67** mandatów karnych na sumę **14050 zł**. Nie kierowano wniosków do ŁPWIS o nałożenie kary pieniężnej, nie kierowano zawiadomień do prokuratury oraz wniosków do Sądu Grodzkiego. Pobrano **333** próbki do badań, w tym **3** zdyskwalifikowano.

W porównaniu z rokiem 2017 w roku 2018 ilość wydanych decyzji administracyjnych dotyczących poprawy stanu sanitarno-technicznego zwiększyła się. Również zwiększyła się ilość nałożonych mandatów karnych. Liczba wniosków do PWIS o nałożenie kar pieniężnych zmniejszyła się w porównaniu z rokiem ubiegłym. Zwiększeniu uległa też ilość pobieranych próbek środków spożywczych.

Ponadto w 2018 roku prowadzono nadzór nad zakładami produkcji i obrotu kosmetykami oraz zakładami produkcji i obrotu materiałami i wyrobami do kontaktu z żywnością. Przeprowadzono ogółem **3** kontrole w zakładach produkcji i obrotu kosmetykami oraz **11** w zakładach produkcji i obrotu materiałami i wyrobami do kontaktu z żywnością.

2. Jakość zdrowotna środków spożywczych

W roku **2018r.** przeprowadzano badania laboratoryjne krajowych środków spożywczych produkowanych w nadzorowanych przez tutejszą Stację zakładach oraz znajdujących się w obiektach obrotu zlokalizowanych na terenie powiatu tomaszowskiego. Badania prowadzono biorąc pod uwagę parametry mikrobiologiczne, zgodne z wytycznymi GIS oraz fizykochemiczne, w tym pestycydy, obecność metali szkodliwych dla zdrowia, substancje dodatkowe, takie jak barwniki, substancje słodzące, konserwanty; wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, prowadzono też badania w kierunku obecności organizmów genetycznie modyfikowanych, zawartości 3-MCPD, mikotoksyn, i wielu innych.

Ilość pobranych próbek do badań przedstawia się następująco:

w obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu:

- ogółem zbadano **272** próbki krajowe, z czego zdyskwalifikowano **2** próbki, tj. **0,7%** (w roku 2017 odsetek próbek zdyskwalifikowanych wyniósł **5,8%**);
- pod względem parametrów mikrobiologicznych zbadano **207** próbek, z czego zdyskwalifikowano **1** próbkę, tj. **0,5%** (w 2017r. zakwestionowano 2,6% próbek),
- pod względem parametrów chemicznych zbadano **80** próbek, z czego zdyskwalifikowano **1** próbkę, tj. **1,25%** (w 2017r. nie kwestionowano próbek za parametry chemiczne).
- pod względem znakowania oceniono **1** próbkę (wybrane parametry w suplementach diety i środkach specjalnego przeznaczenia żywieniowego - znakowanie), której nie zakwestionowano.

Oceniono **171** próbek środków spożywczych krajowych pod względem znakowania, których nie kwestionowano. (W 2017r. zakwestionowano **4,72%** ocenianych próbek)

W **2018r.** zbadano ogółem **38** próbek środków spożywczych z importu, których nie kwestionowano. (W roku 2017 zakwestionowano **2,8%** ocenianych próbek)

- pod względem parametrów mikrobiologicznych zbadano 20 próbek, których nie zakwestionowano
- pod względem parametrów chemicznych zbadano 18, których nie zakwestionowano.

Oceniono **25** próbek środków spożywczych importowanych pod względem znakowania. Próbek nie kwestionowano (w 2017r. próbek również nie kwestionowano).

W **2018** roku przebadano laboratoryjnie **7** próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w tym **7** próbek pobrano z obiektów obrotu środkami spożywczymi oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. Wśród wszystkich przebadanych próbek były:

- 2 krajowe,
- 4 z importu.

Zakwestionowano **1** próbkę z uwagi na nieprawidłowe znakowanie w związku z zamieszczeniem na opakowaniu zewnętrznym „łyżeczek melaminowych” danych firmy, z podkreśleniem „Firma polska”, „Zaprojektowano i zatwierdzono w UE”, natomiast w sprawozdaniu z badań wskazano, iż na uchwycie łyżeczek, umieszczono napis który jest niewidoczny bez rozpakowania w/w wyrobu „Melamina ware China”, co wprowadza klientów w błąd.

W roku sprawozdawczym zbadano ogółem **4** próbki kosmetyków, w tym:

- 2 krajowe,
- 2 z importu.

2 próbki krajowe pobrane zostały z wytwórni kosmetyków, **2** próbki z importu pobrano z obrotu. Próbek nie kwestionowano.

3. Ocena sposobu żywienia

W **2018r.** dokonano oceny sposobu żywienia na podstawie jadłospisów dekadowych w **78** zamkniętych zakładach żywienia zbiorowego, w tym w **22** zakładach prowadzących żywienie w systemie cateringowym. **38** jadłospisów oceniono jako prawidłowe, natomiast **40** oceniono jako nieprawidłowe, w tym **14** prowadzące żywienie w systemie cateringowym.

Nieprawidłowości w placówkach oświatowych nie dotyczyły stosowania środków spożywczych nieodpowiadających wymaganiom określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 52 c ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności

i żywienia (Dz. U. 2018r., poz. 1541 z późniejszymi zmianami), natomiast uznano je jako nieprawidłowe ze względu na brak pełnowartościowego białka zwierzęcego, braki dodatku warzyw lub owoców oraz brak w codziennym żywieniu dwóch porcji mleka lub produktów mlecznych oraz mało urozmaicony jadłospis. W jadłospisach podane były informacje na temat składników alergicznych zawartych w danej potrawie.

4. Terminowość realizacji zaplanowanych zadań

Zgodnie z harmonogramem w **2018r.** zaplanowano przeprowadzenie **626** kontroli w zakładach nadzorowanych przez pracowników Sekcji HŻŻiPU. W ciągu roku **58** zakładów, w których kontrole zaplanowano w harmonogramie, uległy likwidacji, zawiesiły działalność lub były nieczynne. W stosunku do liczby zaplanowanych kontroli przeprowadzono, po wyznaczonym w harmonogramie terminie 79 kontroli, co spowodowane było przejściowymi brakami kadrowymi oraz zmianą siedziby stacji sanitarnej. W **2018r.** wykonano dodatkowo **poza planem 450 kontroli.**

5. Dodatkowe zadania

Zadania wykonywane w ramach kontroli przeprowadzonych zgodnie z harmonogramem poza sprawdzeniem stanu sanitarno-technicznego zakładów, obejmują również: nadzór nad przestrzeganiem warunków określonych w rozporządzeniach 1829/2003 i 1830/2003 dotyczących żywności genetycznie zmodyfikowanej, z uwzględnieniem prawidłowego znakowania środków spożywczych, kontrolę prawidłowości stosowania substancji dodatkowych, kontrolę prawidłowości znakowania środków spożywczych, nadzór nad przestrzeganiem przepisów rozporządzenia 1924/2006 w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności, nadzór nad prawidłowością postępowania z odpadami kuchennymi i cateringowymi, nadzór nad jakością środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego (w tym również prawidłowością dokumentacji wymaganej przepisami weterynaryjnymi), nadzór nad stosowaniem wyrobów do kontaktu z żywnością.

Oprócz kontroli wynikających z harmonogramu, przeprowadzono szereg kontroli związanych z toczącymi się postępowaniami administracyjnymi oraz w ramach prowadzenia stałego nadzoru, a także kontrole związane z funkcjonującym systemem RASFF (systemem szybkiego ostrzegania o niebezpiecznej żywności) oraz RAPEX.

W roku sprawozdawczym **2018** otrzymano: **48** powiadomień w ramach systemu **RASFF**, w tym **28** powiadomień alarmowych, **14** powiadomień informacyjnych, **3** powiadomienia

informacyjne uzupełniające powiadomienia alarmowe oraz **1** powiadomienie typu News, które dotyczyło eksportu okry (ketmii jadalnej) do UE. Ponadto wpłynęły **2** zgłoszenia:

- Nr AA 2018/945 władz Słowenii do systemu AAC (Administrative Assistance and Cooperation) dotyczące stwierdzenia przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu chlorfenapyru w dwóch partiach pomidorów pochodzących z Albanii,
- Nr AA 2018/1014 władz Danii do systemu AAC (Administrative Assistance and Cooperation) dotyczące firmy Tani Filet, która prowadzi sprzedaż polskich produktów żywnościowych w tym mięsa i przetworów mięsnych na terenie Danii oraz innych krajów europejskich za pośrednictwem portalu społecznościowego Facebook.

W roku 2018 do systemu RASFF zgłoszono **2** powiadomienia informacyjne, które dotyczyły:

1. W produkcie uda z kurczaka, których producentem jest Grupa Drosed Roldrob S.A., 97-200 Tomaszów Maz., ul. Warszawska 168/172 stwierdzono obecność Salmonella Enteritidis w jednej próbce na pięć pobranych. W związku z powyższym przeprowadzono kontrolę w miejscu pobrania próbek- sklepie Netto nr 381, 97-200 Tomaszów Maz., ul. Warszawska 59/63 celem ustalenia danych. Powiadomiono, właściwego ze względu na lokalizację zakładu produkcyjnego, Państwowego Lekarza Weterynarii w Tomaszowie Maz., oraz z uwagi na lokalizację magazynu centralnego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu.
2. W produkcie pieczarki marynowane Global, których producentem jest Zakład Produkcyjno-Handlowy „Global” Andrzej Dębowski Sp. j. Popów, ul. Wieluńska 7, 42-110 Popów stwierdzono przekroczenie maksymalnego dopuszczalnego poziomu dwutlenku siarki (SO₂). Przeprowadzono 2 kontrole: w kiosku (miejscu pobrania próbki) oraz w hurtowni (u dystrybutora). Ustalono listę dystrybucji i przeprowadzono łącznie 12 kontroli na naszym terenie; monitorowano wycofanie.

W związku z otrzymanymi powiadomieniami i informacjami przeprowadzono **129** kontroli w obiektach żywnościowo-żywnościowych. W przypadku stwierdzenia obecności produktu o niewłaściwej jakości zdrowotnej zabezpieczano ww. wyrób, monitorowano ewentualny zwrot do magazynów zlokalizowanych na terenie działalności PSSE w Tomaszowie Maz. oraz monitorowano dalsze działania dotyczące sposobu jego wycofania z obrotu i likwidacji.

W roku 2018 w ramach systemu RAPEX otrzymano **1** powiadomienie, które dotyczyło produktu kosmetycznego marki Claire's zestaw cieni oraz puder, dystrybutor: Clair's Europe,

Unit 4 Bromford Gate Bromford Lane, Birmingham, England B24 8DW, United Kingdom, w którym zostało znalezione włókno azbestowe. W związku z powyższym przeprowadzono kontrole w 4 obiektach prowadzących obrót kosmetykami, kontrole stron internetowych przedsiębiorców z terenu powiatu tomaszowskiego oraz aukcje olx i allegro; nie stwierdzono ww. produktu w obrocie.

W związku z odbywającymi się zbiorowymi imprezami masowymi zabezpieczano odpowiednie warunki sanitarne sprzedaży i przyrządzania potraw podczas "Dożynek", uczestnicząc w opiniowaniu warunków, jakie powinny spełniać obiekty handlu obwoźnego i małej gastronomii oraz kontrolowano je w trakcie prowadzenia działalności. Skontrolowano **8** obiektów ruchomych i tymczasowych, w których prowadzona była działalność gastronomiczna i sprzedaż żywności; nie stwierdzono nieprawidłowości sanitarnych. Kolejną imprezą masową, którą sprawdzono pod kątem zapewnienia właściwej jakości zdrowotnej podczas sprzedaży i przyrządzania potraw były „Dni Tomaszowa, gdzie skontrolowano łącznie **7** obiektów gastronomicznych oraz punktów ze sprzedażą piwa i napojów bezalkoholowych.

W **2018** roku przeprowadzono **19** kontroli podmiotów prowadzących produkcję pierwotną w zakresie produkcji środków roślinnych – gospodarstw, których uprawiane były owoce miękkie, takie jak truskawki, maliny, czarne porzeczki, zboża, warzywa (kapusta, ogórki, pomidory).

W ramach wycofania spoza RASFF nie prowadzono żadnego postępowania.

Ponadto prowadzono przez cały rok działania dot.:

- wzmożenia przez PIS nadzoru nad sprzedażą mięsa oraz odpadami gastronomicznymi w zakładach żywienia zbiorowego związanych z ASF
- przywożonych do Polski z państw trzecich oraz państw członkowskich UE ziemniaków i innych warzyw sprzedawanych niejednokrotnie jako produkty pochodzenia polskiego
- importu owoców miękkich, w tym runa leśnego do Polski oraz owoców miękkich, w tym głównie malin z Ukrainy
- wzmożenia nadzoru nad przestrzeganiem wymagań w zakresie informowania konsumentów na temat składu żywności nieopakowanej, w tym informowaniu o obecności alergenów

Wzmocniony nadzór obejmował również zakłady produkujące i wprowadzające do obrotu środki spożywcze nietrwałe mikrobiologicznie, zwracano uwagę na bezpieczeństwo

ww. środków spożywczych. W obiektach obrotu suplementami diety oraz podczas monitorowania stron internetowych dystrybutorów suplementów diety sprawdzano obecność zafałszowanych produktów lub produktów niedopuszczonych do obrotu, suplementów diety zawierających niedozwolone lub niezadeklarowane składniki, o których informacje były przekazywane przez ŁPWIS w Łodzi. Sprawdzano aukcje na stronie Allegro biorąc pod uwagę ww. produkty, zwracając szczególną uwagę na miejsce lokalizacji podmiotów wprowadzających je do obrotu. Na żadnej aukcji nie wskazano lokalizacji związanej z powiatem tomaszowskim czy Tomaszowem Mazowieckim. Zwrócono też uwagę na strony internetowe przedsiębiorców z terenu powiatu tomaszowskiego; w dostępnych informacjach nie stwierdzono obecności zakwestionowanego produktu.

Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych zwracano uwagę na przechowywanie, eksponowanie, przestrzeganie dat minimalnej trwałości oraz znakowanie i sposób reklamy suplementów diety i środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego.

W **2018r.** przeprowadzono **14** kontroli w **14** obiektach obrotu, podczas których sprawdzono znakowanie opakowań jednostkowych **17** suplementów diety oraz **3** środków spożywczych specjalnego przeznaczenia, których nie kwestionowano. Ponadto podczas **1** kontroli w zakładzie produkcji suplementów diety oceniono znakowanie **2** suplementów diety, które produkowane były na zlecenia firm zewnętrznych – zakwestionowano w przypadku **1** produktu informacje umieszczone na stronie internetowej sprzedawcy.

Nadal prowadzono wzmożony nadzór nad produktami wprowadzanymi do obrotu oraz tymi, które już są na rynku spożywczym, w szczególności suplementami diety oraz środkami spożywczymi wzbogacanymi witaminami lub składnikami mineralnymi, nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli dokumentacji oraz kontroli przestrzegania przepisów rozporządzenia (WE) nr 655/2013, określającego wspólne kryteria oświadczeń stosowanych w związku z produktami kosmetycznymi, nad materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, szczególnie w zakresie wymagań określonych w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 2023/2006 oraz art. 16 rozporządzenia (WE) nr 1935/2004.

Badano również jakość tłuszczów smaźalnych: tłuszcz używany do smażenia potraw w małych gastronomiach oraz w ciastkarniach. Nie stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości.

6. Współpraca z Inspekcjami

W **2018r.** współpraca z Inspekcją Weterynaryjną prowadzona była w oparciu o Porozumienie Ramowe z dnia 15.01.2008r. zawarte pomiędzy Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Tomaszowie Maz. i Powiatowym Lekarzem Weterynarii w Tomaszowie Maz. o współdziałaniu i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej i organów Inspekcji Weterynaryjnej. W chwili obecnej wszystkie obiekty na targowisku znajdują się pod nadzorem inspekcji sanitarnej. W 2018 r. przeprowadzono 7 wspólnych kontroli akcyjnych dot. wzmożenia nadzoru nad sprzedażą mięsa, odpadami gastronomicznymi w zakładach żywienia zbiorowego związanych z ASF (w tym 5 kontroli obiektów na targowisku). Podczas przeprowadzanych kontroli nie stwierdzono obecności przetworów mięsnych i/lub mięsa o nieudokumentowanym pochodzeniu i nieoznakowanego.

Otrzymano od WIS zaktualizowaną listę podmiotów zajmujących się pośrednictwem w sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego będących pod nadzorem IW; aktualnie nadal jest brak obiektów znajdujących się pod wspólnym nadzorem.

Współpracowano z inspekcją weterynaryjną także w sprawie powiadomień w systemie RASFF oraz przekazywano wzajemnie wyniki badań laboratoryjnych zakwestionowanych próbek środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego., m.in: Przedstawiciel Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Tomaszowie Maz. pobrał do badań mikrobiologicznych w kierunku obecności pałeczek Salmonella w 25g, 5 próbek produktu pn. Uda z kurczaka producenta Grupa Drosed – Roldrob S.A., 97-200 Tomaszów Maz., ul. Warszawska 168/172. W jednej próbce na pięć pobranych stwierdzono obecność Salmonella Enteritidis, w związku z czym zakwestionowany produkt zgłoszono do systemu Rasff. Z uwagi iż producent znajdował się pod nadzorem inspekcji weterynaryjnej powiadomiono pismem PLW w Tomaszowie Maz.

1. W związku z przesłaną dokumentacją przez ŁPWIS w dniu 23.07.2018r. dotyczącą powiadomienia informacyjnego nr 2018.2000 (iRASFF 364553) w sprawie stwierdzenia obecności doksycyliny na poziomie 321 µg/kg w tuszach wieprzowych, pochodzących z Belgii i dystrybuowanych do Polski przez belgijską firmę Westvlees NV, Ommegang West 9, 8840 Westrozebeke – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Maz., przekazał powyższe informacje do załatwienia zgodnie z kompetencjami, gdyż na liście dystrybucji znajdował się obiekt DAR-POL SPÓŁKA JAWNA Renata Woźniak Dariusz Woźniak 97-200 Tomaszów Maz., ul. Nadpiliczna 10, który znajduje się pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej

w Tomaszowie Maz.

- Na mocy zawartego „Porozumienia ramowego z dnia 14.07.2008r. o współpracy Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej i Państwowej Inspekcji Sanitarnej” zawartego pomiędzy GIF oraz GIS oraz „Porozumienia z dnia 10.09.2008r. o współpracy organów Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej i Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim oraz zgodnie z zapisami ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia w rejestrze zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej aktualnie wpisane są **33** apteki, w tym: **1** punkt apteczny. Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny w Łodzi przekazał do wiadomości i służbowego wykorzystania wykaz podmiotów dokonujących obrotu m.in. suplementami diety i żywnością specjalnego przeznaczenia żywieniowego, według stanu na dzień 29.01.2018r. Nie prowadzono wspólnych kontroli z przedstawicielami Wojewódzkiego Inspektoratu Farmaceutycznego. Przeprowadzono **5** kontroli w aptekach oraz pobrano **11** próbek do badań laboratoryjnych. Próbek nie kwestionowano.

- Prowadzono również współpracę w związku z zawartym porozumieniem pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska w sprawie współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego. W związku z realizacją planu działania na 2018 rok dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego wynikającego z porozumienia o współdziałaniu inspekcji PIS, PIORIN, IJHARS, IOŚ w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej przeprowadzono wspólnie z **4** kontrole: **2** kontrole w obecności przedstawicieli PIORIN oraz **2** kontrole w obecności przedstawicieli WIOŚ. Podczas kontroli pobrano 7 próbek, w tym **5** próbek do badań mikrobiologicznych oraz **2** próbki do badań fizykochemicznych w kierunku pozostałości pestycydów, których nie kwestionowano.

7. Współpraca z Sekcjami PSSE w Tomaszowie Maz.

W **2018r.** sekcja higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku współpracowała z:

- nadzorem zapobiegawczym przy opiniowaniu planów zakładów żywieniowo-żywnościowych oraz odbiorze nowych obiektów,
- oświatą zdrowotną w zakresie przestrzegania zakazu palenia tytoniu w zakładach gastronomicznych oraz zakładach pracy,

- sekcją higieny dzieci i młodzieży w ramach prowadzenia nadzoru podczas trwania kolonii, obozów i zimowisk,
- sekcją higieny pracy w zakresie dokumentacji dotyczącej środków zastępczych..

8. Interwencje

W **2018r.** ogółem zarejestrowano **36** interwencji, z których **18** zostało potwierdzonych, co stanowiło **50%** wszystkich interwencji. W związku z powyższym nałożono **16** mandatów karnych na sumę **3600zł.** Pojawiały się sytuacje gdzie przeprowadzono **2** kontrole w jednym zgłaszanym obiekcie oraz dwa obiekty tego samego właściciela zgłaszano w jednej interwencji. W **13** przypadkach interwencje nie potwierdziły się, jednak za inne stwierdzone nieprawidłowości wynikające z przeprowadzonej kontroli nałożono **4** mandaty karne na sumę **750zł.** W **5** przypadkach interwencje zostały potwierdzone tylko częściowo, za stwierdzone uchybienia nałożono **4** mandaty karne na sumę **900zł.** Spośród wszystkich interwencji w **2** przypadkach przekazano odpowiedź do podmiotu, od którego otrzymano skargę, a **1** interwencję inspekcji weterynaryjnej, który sprawuje nadzór nad wskazanym w interwencji obiektem. Interwencje niepotwierdzone i częściowo potwierdzone zakończone karaniem mandatowym wraz z interwencjami zasadnymi stanowią **67%** wszystkich kontroli w tym zakresie.

Najczęściej interwencje zgłaszano w następujących grupach obiektów: sklepach, małych gastronomiach, środkach transportu z których odbywa się handel, kioskach, szkołach. Interwencje dotyczyły między innymi:

- nieprawidłowych warunków sanitarno- technicznych oraz brak czystości w pomieszczeniach zakładów,
- artykułów spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia lub dacie minimalnej trwałości,
- obecności ptaków, owadów i gryzoni w pomieszczeniach zakładów,
- nieprawidłowej jakości produktów spożywczych lub potraw po spożyciu których wystąpiły dolegliwości zdrowotne,
- niewłaściwego znakowania wyrobów piekarniczych lub ciastkarskich,
- mrożeniu mięsa we własnym zakresie.

Przeprowadzone kontrole sprawdzające wykazywały poprawę stanu sanitarnego zakładów.

9. Podsumowanie

Na terenie powiatu tomaszowskiego nie stwierdzono w **2018r.** obiektów niezgodnych z wymogami. Nadal prowadzone jest wdrażanie systemów jakości GHP/GMP i HACCP. Kontrole były prowadzone w miarę możliwości zgodnie z harmonogramem oraz w miarę potrzeb wynikających z prowadzonych postępowań w odniesieniu do zakładów, na każdym etapie produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności, bez wcześniejszego uprzedzenia podmiotów kontrolowanych. Zakłady wszystkich grup prowadzą modernizacje, rozbudowę i dostosowują się do aktualnych wymogów sanitarno-technicznych.

Ilość wydanych decyzji administracyjnych dotyczących poprawy stanu sanitarno-technicznego w porównaniu z 2017 rokiem zwiększyła się. Ilość nałożonych mandatów karnych w porównaniu z rokiem poprzednim również się zwiększyła. Nie składano natomiast wniosków do ŁPWIS o nałożenie kar pieniężnych.

Uległa zwiększeniu ilość pobieranych próbek środków spożywczych.

W 2018 roku pracownicy Sekcji HŻŻiPU uczestniczyli w szkoleniach: szkoleniu organizowanym przez IŻŻ w Warszawie ul. Powsińska na temat: „Działania edukacyjne dla przedstawicieli administracji rządowej i przemysłu spożywczego – upowszechnianie wiedzy na temat korzyści zdrowotnych i gospodarczych związanych ze zmniejszeniem zawartości soli, cukru, i stosowaniem różnych rodzajów tłuszczów w produktach spożywczych”, w szkoleniach organizowanych przez WSSE w Łodzi oraz szkoleniach wewnętrznych, których treść wykorzystywana jest w pracy bieżącej.

Co roku zwiększa się ilość dodatkowych obowiązków, wypełnianych przez pracowników PSSE. W 2018r. znaczna część działań Sekcji HŻŻiPU PSSE w Tomaszowie Maz. została skierowana do wypełniania zadań nie ujętych w harmonogramie, a których podjęcie było niezbędne i konieczne biorąc pod uwagę stan bezpieczeństwa sanitarnego powiatu.

W takich przypadkach często występują dodatkowe trudności, takie jak w przypadku produkcji pierwotnej - koniecznością jest objęcie nadzorem rolników w istniejących już realiach podejmując nadzór nad działaniami przed i po zbiorach. W roku **2018** zarejestrowanych było **133** zakładów prowadzących produkcję pierwotną, do których należą gospodarstwa rolno-ogrodnicze oraz producenci warzyw i owoców na terenie powiatu tomaszowskiego. Podczas przeprowadzanych kontroli zwracano uwagę m.in. na: przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej, jakość wody stosowanej do nawadniania oraz do użytku dla ludzi, wykonywanie badań

właścicielskich, posiadanie orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych. Nie zarejestrowano żadnego przypadku prowadzenia rolniczego handlu detalicznego.

Tematem przewodnim roku 2018 było doskonalenie działań w ramach systemu RASFF, kontynuowanie działań w zakresie nadzoru nad suplementami diety, żywnością specjalnego przeznaczenia oraz środkami spożywczymi wzbogacanymi, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzanych po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Działania te z konieczności ograniczają czas, jaki można przeznaczyć na zaplanowane w harmonogramie zadania. Skutkiem tego jest zmniejszenie ilości działań np. w zakresie ocen znakowania dostępnych w obrocie środków spożywczych.

Wszelkie dodatkowe działania z konieczności ograniczają czas, jaki można przeznaczyć na zaplanowane w harmonogramie zadania. Skutkiem tego jest zmniejszenie ilości działań np. w zakresie ocen znakowania dostępnych w obrocie środków spożywczych, kosmetyków, wyrobów do kontaktu z żywnością.

VI. Oświata i Promocja Zdrowia

1. Wprowadzenie

Kierunki działań oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia wynikają z założeń Narodowego Programu Zdrowia, wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia i dostosowane są do potrzeb zdrowotnych ludności. **Główne cele to wydłużenie życia Polaków w zdrowiu, poprawa jakości życia związanej ze zdrowiem oraz ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu.**

Aby te cele osiągnąć, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim w 2018r. w myśl Art. 6 Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej inicjował, prowadził, koordynował i nadzorował działalność oświatowo-zdrowotną w celu ukształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych wśród mieszkańców powiatu tomaszowskiego. Realizując te zadania współpracował, między innymi, z urzędami, placówkami oświatowo-wychowawczymi, lokalnymi mediami (prasą, radiem i telewizją), zakładami opieki zdrowotnej i innymi instytucjami. Ponadto realizował zadania programowe i nieprogramowe wśród dzieci i młodzieży oraz rodziców w placówkach oświatowo-wychowawczych, wśród ogółu społeczeństwa powiatu tomaszowskiego, pozyskując nowych partnerów do współpracy propagującej zachowania prozdrowotne. Działalność inspekcji sanitarnej związana jest ściśle z

aktualnymi problemami i potrzebami zdrowotnymi społeczności lokalnej, wynika ona także z aktualnej sytuacji epidemiologicznej w Polsce.

2. Programy edukacyjne

W ramach nałożonych zadań realizowane były następujące programy edukacyjne:

- **Program Ograniczenia Następstw Palenia Tytoniu i Wyrobów Tytoniowych w Polsce.**

„Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce” określa priorytetowe cele i zadania na lata 2014-2018, przy opracowaniu których brano pod uwagę działania związane z redukcją zagrożeń wynikających z palenia tytoniu w Polsce oraz dotychczasowe doświadczenia w zakresie realizacji działań profilaktycznych ukierunkowanych na zmniejszenie narażenia społeczeństwa na dym tytoniowy, aktualną sytuację epidemiologiczną, a także obowiązujący stan prawny wynikający z treści ustawy z 22 lipca 2016r. o zmianie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Metody, założenia oraz cele zawarte w programie są zgodne z zapisami Ramowej Konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o Ograniczeniu Używania Tytoniu (Framework Convention on Tobacco Control, FCTC), która powstała w celu zapobiegania szerzeniu się epidemii palenia tytoniu na świecie. W zakresie Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu Polsce, którego koordynacją zajmują się odpowiednio Państwowi Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni i Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni, wpisuje się w politykę zdrowotną państwa zmierzającą do zmniejszenia używania wyrobów tytoniowych poprzez wszelkiego rodzaju działania w zakresie promocji zdrowia ukierunkowane na przeciwdziałanie paleniu tytoniu, marginalizacji zjawiska palenia tytoniu oraz głębokich przemian w świadomości zdrowotnej społeczeństwa. Główny cel to ograniczenie ekspozycji na dym tytoniowy (w odniesieniu do czynnego i biernego palenia tytoniu) w społeczeństwie polskim. Cele szczegółowe to: zapobieganie zwiększaniu się liczby osób rozpoczynających palenie, zapobieganie wzrostowi narażenia na dym tytoniowy w miejscach użyteczności publicznej, tworzenie odpowiednich regulacji prawnych umożliwiających realizację skutecznej polityki ograniczania używania tytoniu w Polsce, zwiększenie wiedzy na temat szkodliwości palenia wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży, zmiana postaw wobec palenia tytoniu oraz zwiększenie liczby osób rzucających palenie.

W ramach realizacji programu, podejmowane były działania zmierzające do zmiany postaw i zachowań społeczności lokalnej poprzez:

- realizację programów edukacji antytytoniowej dla dzieci i młodzieży,
- realizację kampanii antytytoniowych w ramach Światowego Dnia Rzucania Palenia, Światowego Dnia bez Tytoniu,
- realizowanie Kampanii społecznych,
- eksponowanie i dystrybucję materiałów edukacyjnych w zakładach pracy, szkołach, przychodniach i innych obiektach użyteczności publicznej oraz nagrywanie audycji do radia.

Pracownik oświaty zdrowotnej prowadził comiesięczny monitoring, w zakresie przestrzegania zakazu palenia, na podstawie kontroli sanitarnych przeprowadzanych przez pracowników PSSE, sprawujących bieżący nadzór sanitarny w podległych jednostkach. W tym zakresie przeprowadzono 890 kontroli sanitarnych w obiektach użyteczności publicznej powiatu tomaszowskiego.

- ***Czyste powietrze wokół nas***

Program adresowany jest do dzieci w wieku przedszkolnym (pięcio- i sześciolatków), dzieci w oddziałach „0” szkół podstawowych oraz ich rodziców lub opiekunów. Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie ochrony zdrowia dzieci przed narażeniem ich na działanie dymu tytoniowego, poprzez kształtowanie u dzieci świadomych, asertywnych postaw. Wdrożenie programu powinno przynieść zmianę postaw i zachowań ludzi dorosłych

Dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 7 w Tomaszowie Mazowieckim

Prace plastyczne wykonane przez uczestników konkursu

wobec problemu palenia tytoniu i przyczynić się do lepszych wyników w leczeniu uzależnienia od nikotyny. W roku szkolnym 2017/2018 program został zrealizowany przez 17 placówki szkolne. Z relacji koordynatorów wynika, że dzieci chętnie uczestniczą w realizacji programu, potrafią asertywnie reagować, gdy ktoś w ich otoczeniu pali papierosy. Koordynatorzy na podstawie otrzymanych materiałów (poradnik, malowanki, ulotki, materiały dźwiękowe) realizowali program, który oceniali pod względem merytorycznym wysoko. Dodatkową inicjatywą była możliwość udziału w konkursie pod hasłem „**Oddychamy czystym powietrzem – dbamy o środowisko**”. Polegał on na wykonaniu plakatu antytytoniowego wykorzystując surowce wtórne. Praca przedstawiała zagrożenia związane z czynnym i biernym paleniem promując otoczenie wolne od dymu tytoniowego. Patronat nad konkursem objęła Eneris Surowce S. A. Prace nagrodzone i wyróżnione można było oglądać w Centrum Kultury „Tkacz” w Tomaszowie Mazowieckim.

- „Bieg po zdrowie”.

"Bieg po zdrowie" to nowy program antytytoniowej edukacji zdrowotnej. Głównym celem programu jest opóźnienie lub zapobieżenie inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży (9-10 lat) oraz pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego. Istotnym celem realizowanej edukacji prozdrowotnej jest zwiększanie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów. Zajęcia w programie "Bieg po zdrowie" realizowane są za pomocą bardzo zróżnicowanych metod aktywizujących, które dostosowano do wieku odbiorców. Podczas cyklu zajęć dzieci przeprowadzają wywiady z osobami niepalącymi, liczą koszty, jakie generuje palenie papierosów, pracują w grupach przy tworzeniu antyreklamy dla papierosów lub tworzą komiks z bohaterami programu. Podstawą zajęć jest stymulowanie kreatywności i aktywności. Uczniowie są zachęceni do aktywnego udziału poprzez dyskusje, wymianę doświadczeń, spostrzeżeń, refleksji czy pomysłów. Aktywny udział sprzyja identyfikowaniu się z omawianą tematyką i motywuje do tego, aby zdobyłą wiedzę i umiejętności stosować w codziennym życiu. Do programu przygotowano atrakcyjne, bogato ilustrowane materiały: podręcznik dla nauczyciela, zeszyt ćwiczeń dla ucznia, plakaty, ulotkę informacyjną dla rodziców, filmy edukacyjne dla rodziców i nauczycieli. Program został zrealizowany w 14 placówkach szkolnych i został bardzo wysoko oceniony przez koordynatorów, uczniów i rodziców.

Uczestnicy programu ze Szkoły Podstawowej nr 8 w Tomaszowie Mazowieckim. Koordynatorem programu jest p. Izabela Jakuszenkow, a realizatorem p. Katarzyna Duczyńska

Uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Rokicinach.

Koordynator p. Karolina Kryczka

Uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 10

*w Tomaszowie Mazowieckim, Koordynator p Beata
Sroczyńska*

- „Trzymaj formę”.

"Trzymaj Formę!" to inicjatywa propagująca zdrowy styl życia o unikalnym dwukierunkowym podejściu: promującym zbilansowane odżywianie połączone z regularną aktywnością fizyczną. Program oparty jest na założeniu, że aktywny styl życia jest zdrowy, przyjemny, łatwo osiągalny i przystępny finansowo dla wszystkich niezależnie od wieku, płci i aktualnej sprawności fizycznej.

Odbiorcami programu są uczniowie ostatnich klas szkół podstawowych oraz gimnazjów. Działania programowe kierowane są również do rodziców, ponieważ to oni wywierają decydujący wpływ na wzorce zachowań swoich dzieci. Najlepszym sposobem kształtowania postaw prozdrowotnych, w tym prawidłowych nawyków młodzieży w zakresie żywienia i aktywności fizycznej, jest przykład samych rodziców.

W roku szkolnym 2017/18, program zrealizowano w 21 placówkach szkolnych. Koordynatorami szkolnymi tego programu byli nauczyciele wychowania fizycznego, biologii, pedagogzy, logopeda oraz nauczyciel techniki. Wykorzystywano różne metody aktywizacyjne podczas realizacji projektu. Udobogaceniem programu jest możliwość udziału w konkursach: „**Jem smacznie i kolorowo**” oraz „**Konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia**”, w których brali udział uczniowie naszego powiatu. Do kolejnej edycji przygotowane zostały nowe materiały edukacyjne oraz aktualizacja strony www.trzymajforme.pl, na której znajdują się najnowsze informacje i dostępne aktualizowane materiały edukacyjne.

- „Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy zdrowie”

„Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy zdrowie” - jest to Wojewódzka Kampania Edukacyjna Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi. Celem Kampanii jest obniżenie wśród uczniów tendencji do podejmowania ryzykownych zachowań generowanych przez grupę rówieśniczą, prowadzących do sięgania po różnego rodzaju substancje psychoaktywne. W roku szkolnym 2017/18 w kampanii udział wzięło 13 szkół gimnazjalnych. Podczas realizacji koordynatorzy korzystali z materiałów otrzymanych od organizatorów (plakaty, ulotki, prezentacje, filmy). Dodatkowo wśród uczniów szkół gimnazjalnych były podejmowane dodatkowe działania.

*Uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 8
w Tomaszowie Mazowieckim*

*Uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej
w Brzustowie*

Przeprowadzono 32 wizytacje z ogólnopolskich programów profilaktycznych oraz kampanii realizowanych przez placówki oświatowe na terenie powiatu tomaszowskiego

*Spot dot. profilaktyki antidopalaczowej wyświetlany w Szkole Podstawowej nr 10 w Tomaszowie
Mazowieckim*

- **Dodatkowe działania z profilaktyki antydopalaczowej.**

W ramach profilaktyki antydopalaczowej w marketach, pubach i sklepach zostały rozwieszone plakaty "**Powiedz Stop dopalaczom**" oraz przekazano ulotki tematyczne.

- **"Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych"**

Celem projektu jest ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez kobiety w wieku prokreacyjnym, tj. między 15 a 49 rokiem życia. Instytucją realizującą Projekt jest Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z Instytutem Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie, Instytutem Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera w Łodzi, Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Krajowym Biurem do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii. W ramach tego programu, w roku szkolnym 2017/18, uczniowie 5 szkół ponadgimnazjalnych powiatu tomaszowskiego uczestniczyli w programie „**ARS, czyli jak dbać o miłość**”. Odbywały się zajęcia warsztatowe, prezentacje multimedialne, projekcje filmów, eventy prozdrowotne, spotkania profilaktyczne. Częścią "Profilaktycznego program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych" jest Kampania społeczna „**Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu**”, w ramach której działania zostaną przedstawione poniżej.

W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Tomaszowie Mazowieckim, odbyła się niecodzienna akcja walentynkowa pod hasłem "Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu"

3. Działania akcyjne

- „Światowy Dzień bez Tytoniu”

Włączając się w popularyzację działań związanych z obchodami Światowego Dnia Bez Tytoniu, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Tomaszowie Mazowieckim, zorganizowała akcje antytytoniową skierowaną do ogółu społeczeństwa powiatu tomaszowskiego.

"Mama, tata i ja" pod taką nazwą odbył się 27 maja br., festyn rodzinny skierowany do mieszkańców Chorzęcina i okolic. Pracownicy Powiatowej Stacji utworzyli punkt informacyjno-edukacyjny. W ramach Światowego Dnia bez Tytoniu podejmowano tematykę uzależnień od tytoniu, uczestnicy pikniku mogli zmierzyć zawartość CO w wydychanym powietrzu, uzyskać informacje na temat zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych oraz przespacerować się w alkogoglach, które imitowały stan nietrzeźwości 0,8-1,5 promila i 0,2-0,6 promila. W formie zabawy młodzież i dorośli spędzili czas podejmując tematykę zagrożeń.

Uczestnicy pikniku wraz z pracownikami PSSE w Tomaszowie Maz.

Działania w ramach profilaktyki antytytoniowej były również prowadzone wśród uczniów szkół powiatu. Uczestnicy działań mieli okazję zapoznać się z zagrożeniami wynikającymi z palenia tytoniu poprzez obejrzenie wystawki antytytoniowej **"Całą prawdą o papierosie"**. Zwiedzający wystawę mogli poszerzyć swoją wiedzę na temat składu chemicznego papierosów, działania nikotyny na organizm, szkodliwości wynikającej z czynnego i biernego palenia, chorób odtytoniowych oraz ekonomicznych skutków nałogu i korzyści wynikających z jego zwalczania. Na banerach zaprezentowano również historię papierosa oraz przepisy prawne regulujące palenie. Przekazane informacje miały za cel zniechęcić młodzież do sięgania po papierosy.

Uczniowie Szkoły Podstawowej Komorowie

Dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 7

Młodzież z Gimnazjum z Popielaw

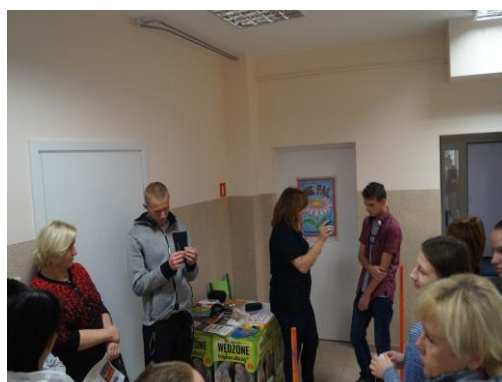
Uczniowie Szkoły Podstawowej w Żelechlinku

- **„Światowy Dzień Rzucania Palenia”**

W związku z obchodzonym **Światowym Dniem Rzucania Palenia**, który przypada zawsze w trzeci czwartek listopada podjęto działania w tematyce antytytoniowej. W siedzibie Powiatowej Stacji Sanitarnej- Epidemiologicznej w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Majowej 1/13 działał punkt informacyjno-konsultacyjny, gdzie można było uzyskać informacje oraz zapoznać się z ulotkami dotyczącymi palenia papierosów. Dodatkowo można było skorzystać z bezpłatnego badania smokolayzerem, podczas którego mierzono poziom tlenu węgla

w wydychanym powietrzu. Akcja skierowana była do mieszkańców powiatu. Odwiedziła nas między innymi młodzież ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego wraz z opiekunami. Poprzez zabawę w połączeniu z praktycznymi doświadczeniami uświadomili sobie jak trudno wykonywać proste czynności po zażyciu alkoholu. Uczniowie mieli możliwość skorzystania z badania jednego, spośród 4 tysięcy składników które występują w dymie tytoniowym, mianowicie tlenku węgla. Wykonywane ćwiczenia były zabawą, dawały sporo uśmiechu, jednak pokazały, jak ryzykowne zachowanie mogą wpływać na przyszłe życie młodego człowieka. Wszyscy otrzymali materiały edukacyjne.

- **Kampania Głównego Inspektora Sanitarnego**

Kampania informacyjna oraz rozdawnictwo materiałów.

- **Profilaktyka zatruc grzybami**

W ramach profilaktyki zatruc grzybami Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim, zorganizował Wystawę Grzybów, którą można było oglądać w siedzibie Powiatowej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej, ul. Majowa 1/13 w Tomaszowie Mazowieckim

Celem wystawy była profilaktyka zatruc grzybami poprzez zapoznanie społeczeństwa z cechami identyfikującymi najważniejsze grzyby jadalne i grzyby trujące, podobne do grzybów jadalnych i często z nimi mylone. Jak należy ubrać się na grzybobranie oraz jak postępować w przypadku zatruc grzybami.

Wystawkę dotyczącą zatruc grzybami można było również obejrzeć w Przedszkolu nr 2, w Szkole Podstawowej nr 14 oraz w Szkole Podstawowej nr 10 w Tomaszowie Mazowieckim.

- **„Światowy Dzień Zdrowia”**

Światowy Dzień Zdrowia obchodzony jest każdego roku **7 kwietnia**.

Światowy Dzień Zdrowia

7 kwietnia 2018 roku

ZDROWIE DLA WSZYSTKICH

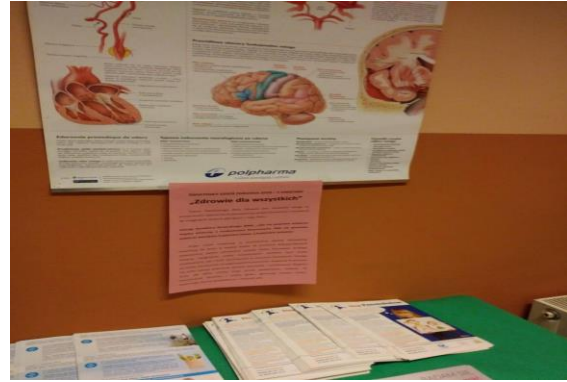
Otoczająca nas rzeczywistość, szybkie tempo życia, wysokie wymagania stawiane dzieciom i młodzieży przez otoczenie, traumatyczne przeżycia i brak wsparcia ze strony rodziców i otoczenia sprzyjają występowaniu zaburzeń nastroju u dzieci i młodzieży. Głównym założeniem obchodów Światowego Dnia Zdrowia jest wskazanie, jak ważne jest mówienie o depresji, ponieważ sama rozmowa o niej stanowi istotny element procesu dochodzenia do zdrowia. Poruszenie tematu depresji i rozmowa z członkiem rodziny, przyjacielem czy też w większej grupie, na przykład w szkole, miejscu pracy, w przestrzeni publicznej, czy w mediach społecznościowych, pomaga zachęcić większą liczbę osób do szukania pomocy.

W Szkole Podstawowej nr 13 i 14 w Tomaszowie Mazowieckim, Szkole w Żelechlinku, Szkole Podstawowej w Łaznowie oraz Gimnazjum z Popielawach zorganizowano spotkania profilaktyczne połączone z rozwiązywaniem krzyżówki profilaktycznej związanej z realizacją założeń ŚDZ 2018.

Rozwiązywanie krzyżówek przez uczniów Szkół Podstawowych

W przychodniach "PROMYK" Śmietanka oraz Centrum Medycznym "KA-MED w Tomaszowie Mazowieckim, odbyła się realizacja celów ŚDZ 2018. Utworzony został punkt informacyjno-konsultacyjny wspólnie z Pracownikiem Nadzoru Epidemiologii. W interwencji udział wzięli pacjenci przychodni. Zainteresowani otrzymywali materiały edukacyjne.

Punkt informacyjno-konsultacyjny utworzony w przychodni

- „Światowy Dzień Walki z AIDS”

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny realizuje **Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV**. „Mam czas rozmawiać” to nowa Kampania skierowana do rodzin wielopokoleniowych, których może dotyczyć zakażenie HIV. Przekazano materiały edukacyjne do szkół ponadgimnazjalnych oraz placówek leczniczych.

Uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2

4. Bezpieczeństwo i profilaktyka podczas zimowego i letniego wycieczki

Pracownik Oświaty Zdrowotnej, podczas wycieczki zimowego i letniego, organizował spotkania dotyczące bezpiecznych zachowań, profilaktyki chorób zakaźnych oraz prowadził działania związane z profilaktyką uzależnień. Odbywały się pogadanki, prezentacje multimedialne, projekcje filmów, konkursy, które skierowane były do uczestników wycieczek. Ponadto organizatorom wycieczki dostały rozdane materiały edukacyjne z zakresu bezpieczeństwa i zagrożeń na które narażeni są młodzi ludzie (środki psychoaktywne, tytoń, alkohol, choroby zakaźne itp.).

Uczestnicy letniego wypoczynku wraz z rozdanyimi materiałami.

Harcerze ze Stowarzyszenia Harcerstwa Katolickiego "Zawisza", którzy stacjonują w lasach spalskich.

Uczestnicy zimowego wypoczynku podczas spotkania informacyjno-profilaktycznego

5. Współpraca z mediami i instytucjami

Realizując działania oświatowo – zdrowotne, Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Tomaszowie Mazowieckim współpracowała z następującymi instytucjami oraz mediami: Starostwem Powiatowym, Urzędem Miasta, Komendą Powiatową Policji, Strażą Miejską, Tomaszowskim Centrum Zdrowia, Tomaszowską Telewizją Amazing, Tomaszowskim Informatorem Tygodniowym, Redakcją Dziennika Łódzkiego, Lokalnym Radiem FAMA, Centrum Kultury „Tkacz”, Stowarzyszenie Diabetyków, Zakłady Opieki Zdrowotnej z terenu powiatu.

VII. Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny

W roku 2018r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Mazowieckim z zakresu Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego wydał ogółem **249** uzgodnień i opinii, oraz uczestnicząco w dopuszczeniu do użytkowania **86** obiektów budowlanych.

W ramach sprawowanego nadzoru zapobiegawczego, zauważono większą świadomość społeczeństwa w zakresie przestrzegania warunków higieniczno-sanitarnych i zdrowotnych, przy planowanym uruchomieniu nowej działalności gospodarczej, czy też modernizacji istniejącej, co znajduje potwierdzenia w składanych do uzgodnienia projektach budowlanych budowy i rozbudowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektu, oraz projektach technologicznych istniejących podmiotów gospodarczych.

Wcześniejsze uzgodnienia ww. dokumentów pozwala na szybsze i właściwe wykończenie obiektów i przystąpienie do ich użytkowania.

Największe trudności przy wydawaniu stosownych opinii z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego wynikają z braku wytycznych i poradników dla pracowników ZNS, które mogłyby usprawnić pracę i dokładniejsze sprecyzowanie wymagań sanitarnych.

VIII. Zakończenie

- 1. W 2018 r. utrzymywano i doskonalono system zarządzania w nadzorze sanitarnym PSSE.*
- 2. Nadzorowano 2137 obiekty na terenie powiatu tomaszowskiego.*
- 3. Przeprowadzono ogółem 2805 kontroli sanitarnych.*
- 4. Wydano 269 decyzji administracyjnych*
- 5. Nałożono 69 mandatów karnych na sumę 14.350 zł.*
- 6. Wydano 6 upomnień rodzicom uchylającym się od wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych u dzieci.*
- 7. Wydano 249 opinii i uzgodnień w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.*
- 8. Wydano 5 decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej.*
- 9. Realizowano programy edukacyjne i działania akcyjne promujące zdrowy tryb życia.*
- 10. Współpracowano z władzami lokalnymi, instytucjami publicznymi oraz lokalną prasą, radiem i telewizją.*

11. *Poprawił się stan techniczny obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku w wyniku modernizacji obiektów oraz stosowaniu zasad GMP/GHP oraz HACCP.*
12. *Prowadzony był konsekwentny nadzór nad wdrażaniem i stosowaniem zasad GHP/GMP oraz HACCP w celu zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego żywności.*
13. *Sprawowano nadzór nad znakowaniem środków spożywczych w celu zapewnienia konsumentom rzetelnej o nich informacji.*
14. *Znacznie zwiększyła się ilość dodatkowych zadań realizowanych przez Sekcję Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku.*
15. *Opiniowano projekty techniczne oraz uczestniczono w odbiorach dopuszczających do użytkowania obiekty budowlane.*
16. *Na koniec 2018 r., wszystkie wodociągi sieciowe, na terenie powiatu tomaszowskiego, produkowały wodę odpowiadającą normom sanitarnym.*
17. *Woda w jednej czynnej studni publicznej w Tomaszowie Maz., ul. Chemików, spełniała normy sanitarne.*
18. *Kontynuowano badania wody ciepłej w wybranych obiektach użyteczności publicznej na obecność groźnej dla zdrowia bakterii Legionella sp.*
19. *Sporadycznie, w basenach kąpielowych występowało zanieczyszczenie bakteriologiczne z powodu niewłaściwej dezynfekcji wody.*
20. *Jakość wody, w jedynym miejscu wykorzystywanym do kąpieli, na terenie powiatu tomaszowskiego, na rzece Pilicy w Tomaszowie Maz., ul. PCK, pod koniec sezonu z powodu wykwitnięcia sinic nie nadawała się do oceny.*
21. *Nadzorem sanitarnym objęto place zabaw i piaskownice ogólnodostępne pod względem spełnienia wymagań sanitarnohigienicznych.*
22. *Stan sanitarno-techniczny i sanitarno-higieniczny placówek lecznictwa otwartego nie budził zastrzeżeń.*
23. *W 2018 r. zarejestrowano 1068 zachorowania na grypę.(nastąpił wzrost w stosunku do roku ubiegłego).*
24. *Wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych, u dzieci i młodzieży, nie budziło większych zastrzeżeń.*
25. *Problemem, od lat, są pokąsania ludzi przez bezpańskie psy i psy wyprowadzane bez należytego nadzoru.*